Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШОАТТА, 7 ОКТЯБРЬ, 1967 шу. № 119 (4444). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПАРТЕ РЕШЕНЕШ— НАХА ЮКЪЕ!

Халкъа цIаккха а йиц ца луш дег чу латташ событеш я. Кепатеха арамадаьххинге а массане дешаши хамаца нийсделе дIаотташи доле документаш да. Духхьал из тайпа событи яр эггара тIехьагIа хинна КПСС ЦК Пленум. Духхьал уж тайпа документаш дар Пленума решенеш. Берригача советски наха чIоаггIа, цIенача дег тIара къоабалъеш тIаийцар уж, хIана аьлча уж хIара къахьегамхочун дега гаргара а еза а йоландаь, цар тIа цун вахара хьашташ доландаь.

«ЦК Пленума решенеш яйзачул тIехьагIа сонеи са новкъосташтеи эггара хьалха дег чу дессар — чIоаггIа гIаддахар, — аьлар Горьковски автозавода мастера А. П. Афанасьева. — Вай Даьхе бахьан, дог тийшам бIубеннеи ший новкъа йодаш йола социалистически общество бахьан гIаддахар».

Белггала, Iалаьмате дукха рузнъа эш халкъа вахар тоадеш йоккхий мероприятеш чакхъяхара, хIаьта из де низ кхоачаргбац толаме дегIаухача общества мара. Халкъа вахар дIахо тоадара чакхдоахача кердача гIуланхех социалистически строй низ болаши чIоагIеи хилара тешал, керттера де лерхIар къахьегамхой ираз долаш хулийтилга долаш йолча вай парте лелабу ленински никъ нийса хилар лерхI наха.

Партийни организацей эггара хьалхарча аргIанара декхар — ЦК Пленума решенешта шеррача масштабашка пропаганда йоаржаяр. Пятилетка заданеш толаме кхоачашъяр. Даьхен низ дIахо чIоагIбара советски наьха низаши хьинари оарцагIа а боахаш, уж берригача къахьегамхой сакхетам чу кхоачаяр. Уж решенеш — боккхача лоархIамера документаш, цар новкъостал дергда берригa массово-политически болх кердача боарам тIа боаккхаш айбара, из хьинарегIа хилийтара.

Массайолча моттигашка хьехама болх бу партийни организацеша, пропагандисташа а агитатораша а, лекторашеи политинформаторашеи. КПСС ЦК сентябрьски Пленума иттогаш ювцаш беседаш, лекцеш, хаттарийи жопийи сайренаш хул предприятешка, колхозашка, учрежденешка, дешара заведенешка. Кишиневера республика городашкеи юрташкеи вахав виъ бIеь совгIа лектори пропагандисти. ЦК Пленума решенешта пропаганда яраи уж кхоачашъяраи чакхдаха деза гIуланхаш дийцад Киргизе партийно-советски актива, Латве парте райкомийи горкомийи хьалхарча секретарий совещанешка. Массово-политически балха еррига формаши средстваши оарцагIъяха еза КПСС XXIII-ча съездо белгалъяь, мехка экономика чIоаггIа дегIайоалаяреи халкъа вахара боарам лакхбареи программа нийсса кхоачашъяра тIаерзаяь йола вай парте политика маIан хIаранена дIадовзийтара.

ХIара коллективе хьахоржалургья парте советски сага ю йоахо хоадамболлаши шаьрреи хьахьонхаргйола йIаьхий материал. Кхоачам ба кхыметтел укх тIеххьарча хана вайцига общественни потреблене фондаш мел лакхъеннай, цар чотах городашкеи юрташкеи бахача нахага кхоачар фуд хойташ анализ йича а. ХIаьта мукъа ши ди а долаш пхе дийнахьа болх беча кIирага довлар? ХIаьта къахьегамхой доходаш духьювла керда хьаст—боахама реформа чанхъяннхарга хьежжа вIашагIтохаш йолча фондашкара тела премеши кхыйола вознагражденеши? Цу долгача хIамаех биззагIа пайда эца беза пропаганда еча хана. Москве, масала дуккхача предприятей партийни комитеташа массе оагIорахьара анализ яьй вахара хьалашта, болхлойи гIулакхерча наьхеи хьал-торе лакхъяра, хIаьта хIанз дог тешадеш йолча цу даннеех пропагандисташа пайда эц ЦК Пленума решенеш дIайовзийтара.

Идеологически болхлой семинараши совещанеши ю хIанз партийни организацешка гарггагIарча цар декхарашта хетаяь. Семинарий эффективность дуккхача хьале активага цигара кхоачаргйола материал кIоаргеи массе оагIорахьареи хилараx тийша я. Вай вахара цифраша, вайна марагIдаьинарий хьокхамаша доллача хIамочул дикагIа хьа ме еллай социализма совленаш, цун творчески тороnаш.

Мехка политически хьинари творчески инициативеи айяьй КПСС ЦК Пленума решенеша. Партеи правительстваи еча йоакхонна кердача производственни толамашца жоп дала гIерт советски нах. Октябра 50 шу дизара сийна керда декхараш тIаийду дуккхача митингашкеи собранешкеи, дуккхача коллективаша хIанзле а белгалъяьхай шоашта лакхагIа йола рубежаш. Из патриотически гIулакх мамогга хьаллацари дегIакхувлари ,яхь лелаераша беркате болх бара эша хIемаш лоаттадар— партийни организацей лоархIамегIара декхар.

Хевш да, халкъа хьал-торо лакхлулга духхьал, юкъарчал доаццаш социалистически экономика айяра темпаех тийша хилар. «Общество дегIанхувлараи тоаяраи юкъе хIара сагo ший къахьегамца дакъа лацар общества даим хIара къахьегамхочун йоакхо яр — вахара советски образа башхалонех цаI», — йоах Октябра 50 шу дизара хетадьча КПСС ЦК Тезисаш тIа. Социализма из закономерность къахьегамхошта хьалхашка хьа а еллаш, наьха сакхетам, цар къахьегама хьинар айдара новкъостал де дезаш ба пропагандисташ, агитатораш, политинформатораш.

КПСС ЦК Пленумо, халкъа хьалторо дIахо лакхъяра де дезараш белгал а дь, керттерча даьхе къоабалъьй укх гарггарча шерашка халкъа боахам дегIанхувлара планий проекташи хьатIадоагIача шера мехка бюджети. Пятилетка керттера дакъа дIалоацаш йола паччахьалкхен керда планаш кхоачашъяра хIара участке, хIара коллектив низаш магогга дукхагIа оарцагIдаха дезаргда. Цунна хетаде деза тахан ерригача партийни организацей гIуланхеш. ДукхагIа леха деза къахьегама оасарле лакхъяреи дIадедар кIезигагIа а долаш дика продукци дукхагIа арахецареи кхоачамаш, массе оагIорахьара эргабоахаш тоабе беза экономически болх. Пропаганден агитации йоаржа а еш, лоархIаме да, вай денной турпалаш хьалхалаттараши новатораши хилар, гIулакх дикагIа вIаштIехьданиха, производства эффективность лакхъе ховраш хилар хьахьонхар.

Парте лоархIамегIара решенеш толаме кхоачашъяра, наха юкъе царна кIоаргга пропаганде яра хьада гIулакхаш белгалдеш ба коммунисташ укх деношка. Къахьегамхошта юкъе бу организаторскии политическии болх чIагIбарца. Центральни Комитета Пленума решенеш лерргаIа дIайовзийтарца партийни организацеша хIара коллективана, хIара къахьегамхочеа новкъостал дергда дерригача халкъа юкъарча юбилейни яхье керда доккхий толамаш дахара, Октябра сийлахь-доккхача цIейна даха доаггIача тайпара накъадахара.

(5-ча ОКТЯБРЕРЧА «ПРАВДА» ПЕРЕДОВАЯ).

Сийлахьа юбилей хьатIакхача

31

ди дисад.

☆

МалагIча совгIаташца накъадолх шо цIейна?

ЯЛХЛАГIА МЕХКДАЬТТА КIЕЖ

Керда къахьегама совгIат кийчдаьд Октябра 50 шу дузача цIей сийна Старопромысловски кIоарга бурувдеттача контора бурувдеттараша. ТIерча мелашка кхаччалца бурув а тоха 4-ча октябре мехкдаьтта доаккхарашка дIаелар цар № 671 йола скважина. Цу скважинера йокиха мехкдаьтта кIеж йоагIа. Цхьаккха хьовзам боацаш болх бе дIайолаелар скважина. 12 миллиметто хулача штуцер чу гIолла цо дийнахь-бус лу мехкдаьтта 6 бIаь гергга тонн я.

Цу скважина бурув тохаш хиннай мастераша - коммунисташа Кротов Георгий Степановича, Золотухин Павел Семеновича кулгалду бурувдеттарий бригадаш. Укх шера из ялхлагIа мехкдаьтта кIеж тохийтай Старопромысловски бурувдеттараша.

Т. ГУСОВ.

ЛОХДАЦ ХЬОКХАМАШ

Дикача къахьегама толамашца чакхдоакх юбилейни шу Грозненски макаронни фабрика болхлоша. Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъабахара тIаийца хинна социалистически декхараш хIаналехьа тIеххоачашдаьд цар. Валови продукци арахецара ийс бетта план хачал хьалха кхоачашйир. Укх бетта чотах арахийца продукци 37 эзар сома маьха я. ХIаьта ийс бетта планах лаьрхIачул совгIа арахийца макаронни изделеш 128 тонн я. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд эзараш сомаш ахча.

Къаьстта дика къахьегаш я Орехова Тамарас, Ершова Нинас кулгалду бригадаши Катраева Раиса керте латта керда продукци арахецача цеха коллективи. ХIара сменах нормаш 110—115 процент кхоачашъю цар.

Укх бетта а къахьегама темпаш лохъялийтац фабрика коллективо.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬАЙБАШТА ДОАКЪАР IАЛАШДЕ

Колхозий, совхозий хьайбаш лeладeрашта хьалхашка лоархIеме декхараш латт. Уж оарцагIбовла беза хьайбаш лерттIа Iангарадахара эша хьалаш Iалашдара. Из гIулакх вIаштIехьдаккхарах тийша да 1968 шера паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара планаш кхоачашъяр.

Фермаш Iанна нийчъяра эггара лоархIамера да тоьал доакъар Iалашдар. Белгалде деза, укх шера республике хаоттама хьалаш чIоагIа во хинналга, дале а дукхача боахамий вIаштIехьдаьннад тоьал ча, йол, силос, концентрированни доакъар Iалашде.

Иштта Наурски района механизатораша хIанзле 93 процент гIожа доакъар Iалашдаьд, цох 92 процент йол а йолаш. План 78 эзар тонн йолча 86 эзар тонн силос Iалашъяьй района механизатораша. Цу района къахьегамхоша хьайбаш лерттIа Iонгарадахара эша дерригa хьалаш Iалашдаьд, цу гIулакхе вIаштIехьдоалийтаргга да юбилейни шера даьха толамаш тIадоагIача шера кхы а лакхде.

Цу тайпара дика лел гIожа доакъар Iалашдара балхаш Шелковской, Шаьла районашка. Шелковской районе 94 процент йол Iалашъяьй, Шаьла районе 87 процент.

Дина вIаштIехьдаьхад гIожа доакъар Iалашдара балхаш Сунженски, Грозненски иштта кхы цхьайолча районашка а. Бакъда, ерригача республике гIолла во лел гIожа доакъар Iалашдора балхаш. Республика боахамаша планах эшачох 58 процент мара Iалашдаьдац гIожа доакъар, цу даькъе йол — 76 процент. Готтара кIезига Iалашдаьд из доакъар Ачхой-Мартана, Наьсарен, Урус-Мартана районашка.

ТIехьаюсача районашкарча боахамий торе я хIанзчул тIехьагIа а планах эша доакъар Iалашде.

ХIанз чIогIа лоархIаме да Iалашдаьча доакъара лерттIа учет лелаяр, зоотехнически бокъонаша дIадеххача тайпара хьайбашта нийса рацион оттаяр. Уж гIулакхаш сихха чанх ца доахе Iан замалахьа дукха халонаш озаргья хьайбаш леладераша.

ЛИЙРХIАР КХОАЧАШДАЬД

Дикача къахьегама толамашца накъабоагIа Октябра 50 шу дузача денна «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управлене мехкдаьттахой. Духхьала ийс бетта планал совгIа цар даьккха «Iаьржа дошув» 10,8 эзар тонн да. Из хул тIаийцача социалистически декхарех лаккха лийрхIачул шозза дукхагIа. Къахьегама овсарле планах лийрхIачул совгIа 2,5 процент лакхъяьй, тIаийцача декхарех лакхъе езар 0,5 процент мара йоацача. 0,5 процент лохбе лаьрхIа хинна хьадоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дIабода мах лохбаьб из 5,9 процент. ТIаийнача декхарех лаьрхIачул совгIа кхояь электроэнерги 1,1 миллион киловатт-сахьат да. Цу тайппара, хIанзлехьа тIеххоачашдаьд юбилей сийна тIаийна социалистически декхараш.

Мехкдаьттеи гази йоаккхача балха юкъе дукха керладараш доаладаьд мехкдаьттахоша. Из бахьан долаш паччахьалкхенна кходаьд 61 эзар сом.

Планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх беш я тха мехкдаьтта промыслови управлени. Цунах доккха беркат даьннад. Производства ерригача участкашка боахама расчет юкъейихьар, кхомбара режим оттайир, фондах хьабоала пайда лакхагIа хилар, дикагIа пайда ийбе болабелар оборудованехи чурча кхоачамехи. Реализаце план 1,3 процент тIеххоачашъяьй НПУ, планах лаьрхIачул совгIа эзараш тоннаш мехкдаьттеи итташ эзараш кубически метраш гази дIаяхийтай. Производства рентабельность ихьа процент лакхъяларах укх шера паччахьалкхенна планал совгIа тха управлене баь пайда 300 эзар сом да.

Мехкдаьттахоша пайда ца эцаш дукха оборудовани яр тха управлене. Духхьала ийс бетта баланса тIера дIа а яьккха кхыча организацешта дIаенна оборудовани 930 эзар сома маьха я. Дукха балхаш ду мехкдаьттахой коллективо производства экономика лакхъяра, керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъеяхьара, производственни процессашта автоматизации механизации яра.

Укх шера йиззача мощностах болх бе йолаеннай керда нефтепарк, 27 километр йIаьха лакха низ бола коллектор, центральни трапни установка.

Цу мероприятеша дикка аттача баьккхаб мехкдаьттахой къахьегам, лакхъяьй мехкдаьтта даккхареи из дIадахийтареи культура, дикагIа вIаштIехьдоал кийчача продукцена реализаце. ХIанз балхаш деш да продукци меллий хара автоматизаци яра а. Эльдарово яхача участка группови установкашка оттаеш я мехкдаьтта дуста устройстваш.

Къаьстта дика болх барца белгальянна я тха управлене Б. М. Даниленца кулгалду мехкдаьттеи гази йоаккхача Эльдарово участка коллектив, И. Г. Величко керте латтача мехкдаьтта хьагул а деш дIаухийтача цеха коллектив, кхыйола коллективаш. Хьинаре къахьег мехкдаьтта доаккхача оператораша П. Калина, Р. Геназова, С. Бычкова, Х. Асхабова, М. Бычковас, бурувдеттараша нн. Дорофеева, Голтакова, Чернышева, дуккхача кхыбараша.

КарагIдаьнначох кхоачамбац мехкдаьттахоша. Октябра цIейна совгIат кийчдеш ба уж хIанз.

К. САЗОНОВ,
«Горскнефть» НПУ керттера инженер.

ДЕННА ДОШ ИШТТА КХОАЧАШДУ

«Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управлене чуйоагIача промыслашта юкъе къаьстта дика къахьегаш я укх шера коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча кхоалагIча промысла коллектив. Октябра цIей сийна цу промысла мехкдаьттахоша тIаийцача декхарех 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа планал совгIа даккха дезаш хинна мехкдаьтта 16 эзар тонн, газ 2,5 миллион кубически метр, хIаьта хьадоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходе деза ахча 40 эзар сом дар.

Уж декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд промысла мехкдаьттахоша. Ийс бетта планах лаьрхIачул совгIа даьккха мехкдаьтта 18 эзар тонн я, газ—16 миллион кубически метр. ТIаийцача декхарех къахьегама овсарле 0,5 процент лакхъе езача, хIанзлехьа из лакхъяьй 2,7 процент, хIаьта арахецача продукцега дIабода мах процент лохбе безача 5,5 процент лохбаьб. Из бахьан долаш духхьала ийс бетта паччахьалкхенна кходаь ахча 71500 сом да. Уж декхараш кхоачашдеча къаьстта дика къахьйигар мастераш, коммунисташ А. Трегубов, В. Мамцов, С. Тебоев, И. Зарудцев, А. Коков, кхыбараш керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча бригадаша.

Ши-шегIа хьахиннадац уж толамаш. Дукха къахьега дийзар уж дахара. Доккхий балхаш даьд болх беча скважинех дикагIа пайда эцара. Бурувдеттараша укх шера бурув а теха мехкдаьтта доаккхарашка хьаелар №№ 862, 868 йола ши скважина. Цар режим тоа а нь дукха мехкдаьтта даккха доладир цу шин скважинера.

Цул совгIа цхьайолча скважинашта обработка йир. Царех я №№ 827, 846, 833 йола скважинаш. Из бахьан долаш цу скважинашкара планал совгIа даьккха «Iаьржа дошув» 5 эзар тонн я. Ткъо совгIа геолого-технически мероприятеш чакхъяьхай промысле. Дукха скважинаш дийнйир. Цу мероприятеша вIаштIехьдалийтар планал совгIа 1454 тонн мехкдаьтта даккха.

Лаьттан кIалха скважинашта ремонт ю мастераш М. Монахов, П. Колеcников керте латтача бригадаша а дизза дакъа лаьцар социалистически декхараш кхоачашдеча. Цар хIара сменах нормаш 112—115 процент кхоачашйора, ремонта дикал лакха а йолаш. Промысле дикагIа лоархIачарех ба оператораш нн. Григорьев, Кузнецов, Коков, Лукьянченко, Антонов, кхы дукха бараш.

Октябра цIей сийна къахьегама вахте эттача промысла мехкдаьттахоша Iана замалахь болх дика бергболаш кийчъю еррига объекташ. ХIанзлехьа 80 процент объекташ кийчъяьй цар. 7 ноябрь хьатIакхачалехьа еррига объекташ кийча хургья. Цу делача цIейга кхачалехьа шера тIаийца хинна социалистически декхараш а толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба мехкдаьттахой.

Я. МАМЕДОВ,
тха штате воаца корр.

ГДР 18 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ СОБРАНИ

Германски Демократически Республика 18 шу дизара хетаяь Москверча къахьегамхой викалий торжественни собрани хилар 5-ча октябре литераторий Центральни цIагIа.

Президиуме — КПСС ЦК Политбюро член А. Я. Пельше, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. Э. Дымшиц, советски партийни, паччахьалкхен, общественни деятелаш. Цига ба СССР-ера ГДР посол Х. Биттнер, торжествашка баьхка немецки хьаьший.

Собрани хьайийллар КПСС МГК секретара Р. Ф. Дементьевас.

(ТАСС).

ИОРДАНЕ КОРОЛЬ МОСКВЕРА ДIАВАХАР

Вай мехка СССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Советски правительстваи хьаша волаш кхо ди даьккхачул тIехьагIа 5-ча октябре шоай мехка дIа цIа вахар Иордански Хашимитски королевства король аль-Хусейн Бен Талали цунна улувбаьна баьхка хинна иордански паччахьалкхен деятелаши.

Внуковски аэродроме веза хьаша накъавоаккхаш бар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Д. С. Полянский, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

ГАЗОВИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ГIИШЛОШЪЕЧЕИ МОНТАЖНИИ ОРГАНИЗАЦЕЙ БОЛХЛОШКА, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОШКА, ГIУЛАКХЕРЧА НАХАГА, ГАЗ ЙОАККХАЧА ПРЕДПРИЯТЕЙ, ПРОЕКТНИИ IИЛМА-ТОХКАМЕИ ИНСТИТУТИЙ БОЛХЛОШКА, СРЕДНИ АЗИ—ЦЕНТР ЯХА МАГИСТРАЛЬНИ ГАЗОПРОВОД ХЬАЛЪЕЧА ЮКЪЕ ДАКЪА ЛОАЦАШ МЕЛ ХИННАРАШКА

Деза новкъостий!

КПСС Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои дег чура даькъала лувц шо къахьегама Iалаьмате дика котало яккхарца — ханал хьалха яь йисте а яьккха, дунен эггара йоккхагIа йола Средни Ази — Центр яха газопровод болх бе йолаялийтарца.

ЦIаккха ца хиннача тайпара йолча лоацача хана, Iалама халача хьалашка 2750 километр йIаьхеи шера 10,5 миллиард кубометр газ луш балха овсарле йолеи газовой магистраль хьае йиш хилар шун патриотически къахьегам бахьан долаш, техниках кхетамца пайда эцарах, гIишло хьалъе дика вIаштIехьдаккхарах. Мехка доагора-энергетически база дIахо а дегIайоалаяра хьакъехьара КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра, лоархIаме дакъа а, миллионаш бола къахьегамхой дарегIча доагорца Iалашбара юкъе лоаца лоархIаме дакъа, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ха тIакхоачаш цаьхенна дуп дола деза совгIат да газопровод болх бе йолаялийтар.

КПСС ЦК-ан СССР-а Министрий Советои Iалаьмате чIоагIа дика хеташ белгалдоаккх, Узбекистана, Туркестана, Казахстана, Российски Федераце территоре тIа йилла-газопровод еча юкъе шоаш кхо ца беш цхьоагIо йолча, чIоагIа кхотаеннача коллектива юкъе къахьегаш советски халкъа дукхдача къамий викалаш хилар, пунца къаьгта гучадаьлар ленински къамий политика хинна хилар.

Газопровод толамца хьалъяь яккхара юкъе доккха дакъа лаьцад хаддана турбаши оборудовании лоаттаьча мехка металлургашеи машинашъерашеи.

КПСС ЦК-ан СССР-а Министрий Совети теш, Средни Ази—Центр яхача газопровода гIишлошъерийи монтажникийи коллективаша Iоаяьча йIаьхийча опытах пайда а эцаш, газ яккхареи из дIаяхийтареи керда мошносташ хьаеча кхы а доккхагIча хьинарца къахьегаргхиларах, вай мехка коммунизм хьалъеча гIулакха юкъе кхы а доккхагIа дакъа лоацаргхиларах.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ
СССР-а МИНИСТРИЙ СОВЕТ

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Маркс яхача города юххе Средни Ази — Центр яха газопровод Волгах чакхъяьнача хIанз цхьаьнха газовой магистрала дюкер кийчъеш латт. Графикал дикка хьалха лел балхаш. ГIишлошъераша дош деннад Советски Iаьдала 50 шу дузача ден дюкер хи чу гIолла чакхъяккха.

Сурта тIа: шоллагIча газопровода дюкера даькъий Волга кIал гIолла чакхдаха кийчдеш да.

Е. Соколова сурт ТАСС фотохроника.

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-ПАКИСТАНСКИ КОММЮНИКЕ

Советски правительства вийха вена Пакистана президент Мохаммед Айюб Хани цунна улувбаьнна баьхка нахи визитаца Советски Союзе хиннаб 25-ча сентябре денз 4-ча октябре кхаччалца.

Цхьана яьча советско-пакистански коммюнике тIа белгалдоаккх, Советски Союзе гIолла лийннача хана Пакистана исламски Республикана керте латтар советски халкъа вахара тайп-тайпара оагIош йовзаш хинна хилар. Советски Союза халкъа пакистански халкъаца доттагIала уйла хилара тешал деш йола прием йир хьаьшашта.

Президента Мохаммед Айюб Хана къамаьлаш хинад Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретараца Л. И. Брежневца, СССР Министрий Совета Председателаца А. Н. Косыгинца, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателаца Н. В. Подгорнеца. Къамаьлаш деча юкъе дакъа лаьцар советскии пакистанскии официальни наха.

ДоттагIала хьалашка а дунен халкъашта юкъера дукха лоархIамера дешаши советско-пакистански гIулакхаш дIахо дегIадоаладелгеи дувцаш а чакхдаьлар къамаьлаш.

Шинна а оагIоно хьахьекхар хIанз юкъе латта бувзамаш чIоагIде а политически, экономически, культурни, кхыча доакъошка цхьана леладу гIулакхаш шерде а шоаш чIоаггIа лаьрхIа хилар.

ХIанз Советски Союзаи Пакистанаи юкъе латта торговии экономически гIулакхаш вIаши гIойле йолаш хилар бакъ а деш, оагIонаш барта яхар 1975 шерага кхаччалца лаьрхIа цхьана леладу экономически торговии гIулакхаш дIахо дикка шердара план оттаяра хьакъехьа.

Советскии пакистанскии правительстваша хьакхайкадир, йоах дIахо коммюнике тIа, культурнии Iилманий даькъе цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа яь юкъе латтача соглашене доазопел чухьа Iилма, культура, искусства даькъе шинна а мехка юкъера бувзамаш толамеи пайданеи долча оагIорахьа дегIаахара шоаш раьза хилар. Советски оагIоно хьакхайкадир квалифицированни преподавателий, лорий, Iилмахой, кхыча доакъой специалистий къаман кадраш кийчъяра доттагIала тIехь Пакистана новкъостал де ше кийча хилар.

Советски кулгалхоштеи Пакистана президентаи юкъе дуккхача лоархIамерча дунен халкъашта юкъерча проблемаех хиннача къамаьлаша хьахьекхар дуккхача хIамаех хетараш цхьатара хилар.

Советски правительстваи Пакистана правительстваи бакъдир паччахьалкхенашта юкъе чIоагIа машар оттабареи дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбареи гIулакх шоаш хьаллоацаш хилар.

Iарбий паччахьалкхенашта духьалара израильски агресси бахьан долаш ГаргарчаМалхбоалене этта цIенхашттара хьал дийцар оагIонаша. Израила агрессивни гIулакхаш харцахьа хилар бакъ а деш, цар лоархI, тIом беча хана дIалийцача Iарбий территореш тIара израильски бIунаш кхы тIехьа ца тетташ арадоахилга Гаргарча Малхбоаленера хьал лерттIадаккхара гIулакха керттера декхар хилар.

Советски правительствои Пакистана правительствои вIаши дIа-юха дагаьлар Къулба-Малхбоален Азеи къаьстта а Вьетнамеи латтача хьалах шоашта хетачоа. Цар хьакхайкадир кхыча мехкашкахьара юкъегIертилга доацаш ший кхел ше къестае вьетнамски халкъа бокъо хилар, 1954 шерарча Женевски соглашенеш тIа из аьннача тайпара, бакъдаь дIатIаэцара ларда тIа Вьетнамера тIом кхы хье ца болийташ соцабанза барг ца хиларах шоаш дог тийша хилар.

Шинна а оагIоно бакъдир герз дIадаккхара, ядерни герз декхара дешашта а кхыча проблемашта а 1965 шера шоашта юкъе вIаштIехьбаьнна хинна барт чIоагIа хилар. Боккха лоархIам бу цар ядерни герз доаржа ца дара хьакъехьа кхы тIехьа ца доахаш дунен халкъашта юкъера договор дара.

Индо-пакистански гIулакхаш хьоахадаь, Пакистана президента йийцар Ташкентски деклараце на кулгаш яздаьчул тIехьагIа хинна событеш. Цо хьакхайкадир Индеи Пакистанаи юкъера къовсам тIа дола дешаш сихагIа къоастаделгеи шоашта юкъе лерттIа дикача лоалахой гIулакхаш оттаделгеи чIоагIа ловш ше хилар.

ЧIоаггIа раьза а хинна белгалдаькхар дунен халкъашта юкъерча кхыча дуккхача лоархIамеча дешаех шинна а правительствана хетараш цхьатара хилар. Цо Iалашду массане юкъара машар IалашбаричIоагIбари духьа Советски Союзаи Пакистанаи юкъе цхьана леладу гIулакхаш шердараи чIоагIдараи аьттув бола хьалаш.

ОагIонашта хетачох, Пакистана президента хIанзарча визитах лоархIамера ганз хиннай Советски Союзаи Пакистанаи юкъера доттагIлеи дикача лоалахойи гIулакхаш дегIадоаладара гIулакха.

Коммюнике чакхйоаллаш хоам бу Пакистана президента юха а Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин шоашта товча хана Пакистане хьийха хиларах. Цига хьехар баркал а оалаш тIаийцар.

Дукха лоархIаме событеш хиннай укх юбилейни шера Грозненски Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча мехкдаьтта чакхдохача завода № 1-2 йолча установка оператора Данилов Витале вахаре. Цкъа-дале, коммунистически къахьегама ударника цIи еннай цунна хIаьта иштта бIаьш тоннаш планал совгIа мехкдаьтта продукташ ялрах комсомола райкомо Сийлен грамота еннай.

Цхьабакъда ший вахаре эггара лоархIаме хет нов. Даниловна укх деношка хинна событи. ЙиълагIча цеха партийни собране парте кандидаталла дIаийцар из.

Сурта тIа: парте кандидаталла дIаэцарца В. Данилов даькъала вуьц Социалистически Къахьегама Турпала оператора Н. И. Ведерниковеи (юкъе латтар) завода парткома члена, цеха начальника заместитела С. Н. Хаджиевеи (аьрдехьарвар).

М. Пашкова сурт.

Партийни вахар

СОМА КХОМБЕ БЕЗА

ОТЧЕТНО - ХОРЖАМИЙ СОБРАНЕРА

Сона дагадацар тхоай коммунисташа иштта ира къамаьлаш дергда аьнна, — йоахар Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза парткома секретара нов. Терлоева ше собранера чуводаш.

Тамаш яц совхоза коммунисташ селла сагота, шоаш бехктокхаме лоархIаш хилар. Доккхий да укх дезача юбилейни шера боахама хьалхашка латта декхараш. Уж кхоачашдеча хинна зIамига а доккха а гIалат новкъа хул царна, хIана аьлча укх дагардаргдоацача шера рентабельни ца хулийте а паччахьалкхенна дIадала дезаш ихьаккха хIама ца доаллаш хилийта гIерт уж шоай совхоз. Цу гIулакхa белгалонаш укхаза къаьгга гуш а я.

Заданех 1475 тонн мара дала ца дезача 2517 тонн ка бола ялат дIаденнад Даьхенна, юбилейни декхараш дуккха тIеxкхоачаш а деш.

ЩIаккха а хиннац совхозе укх шера санна дика хьажкIаш. ДIачуваьлча говрабаьрий къайлавоаккх цар. ХIанззехьа а гуш да заданел шозза-кхозза дукхагIа хьажкIаш дIадала боахам йиш йолаш болга. Гектара тIара, юкъера лаьрхIача, кхо бIаь центнер гулъю укхаза шекара свекла а.

ХIаьта а хьокхамаш дика дар аьнна доккхал де йиш йолаш дац гIулакх. Из ховргда продукце центнерга дIабодача маьхага хьежача.

ДIадахача шера хьажкIий центнерга планах дIадахийта дезар — 3 сом 30 кепиг, дIадахийтар 4 сом 90 кепиг, цунга хьежжа кIих — 2 сом 97 кепиг, дIадахийтар 3 сом 56 кепиг, гидуаргех планах — 6 сом 16 кепиг, дIадахийтар 9 сом 16 кепиг.

Иштта лакха ба дулхага, шурийга дIабаха мах а. Дукха хувцаденнадац из сурт укх шера а. Масала, цунга дIабахача маьхех йохкаш хилча саго эцаргьяцар совхозо укх шера йоакхa шура: хIама ца эшшаш шин тума дода цун центнерга планах 14 сом 70 кепиг мара доацача. Дулх кхы а дезагIа хургдар — 253 соми 33 кепиги дода цун центнерга, вешта аьлча планал 171 соми 66 кепиги дукхагIа.

Иштта еза я совхоза доахана а лаьгташа а луш йола продукци. Цудухьа ба коммунисташ сагота, цудухьа дацар цар партийни отчетно-хоржамий собране «мерза» къамаьлаш.

Массанахьа а хезад, вай укх шера дика ялат кхедаьл, уж ший ханнахьа чу а ийца юбилейни декхар кхоачашдаьл аьнна, — яхаш дувцар пренех къамаьл даьча совхоза керттерча агронома Дзауров Башира. — Цо дега тоам бу, бакъда из ялат хьалкхелеш дIабахийтача маьхага дилла гIадваха везаш хIама дац, пул совгIа вай кIа кIезиг - дукха талхийтарах паччахьалкхен закупочни мах дуккха лохбеннаб. Центнерах 3 сом 50 кепиг доагIача 2 сом 40 кепиг деннад. Берттера бахьан да хIанз а лерттIа вай хIамах кхомбе, къоалам бе а белла продукцега дIадодар цох вайна совдоалла кепиг лархIа вай ца Iамалга. 2000 совгIа тонн ча Iалашде йиш йолаш яр совхоз, бакъда хIанз бархI баь тонн мара фермашка дIаэзадац. Иштта хьаIов вай центнерашка дIауха сомаш а.

Производствана юкъе хозрасчет йоаккхалга дийцар совхоза керттерча экономиста нов. Котиева.—Ер шу долалуча хана массайолча отделенешка, бригадашка хозрасчета юкхьанара элементаш хургйолаш гIулакх вIаштIехьдаккха аьнна лаьрхIадар. Бакъда, цу гIулакха хIама данзар отделене кулгалхоша. Из гIулакх иштта долга ховра цигарча цехови партийни организацешта а, бакъда цар теркалданзар из, цкъаь цкъа шоай собране дувцанзар. Иштта хургдацар из, нагахьа санна совхоза партком ший ханнахьа оарцагIьаьннаяларе, ший заседане из дош дийцалаларе. Экономически дешар, болх шоллагIча плане лоархI боахамий кулгалхоша, специалисташа шоаш Iомалац пайда баргболча тайпара къахьегам вIаштIехьбаккха, болхлой а Iомабац.

— Цудухьа, — йоахар совхоза директора нов. Арапиева — боагIача тайпара пайда эцац вай йолча торонех, хIаьта дукхагIа долча даькъе из пайда баргбола никъ лаха ца ховлга а да из. ЩIаккха а хиннац вай боахаме хIанз санна дукха трактораш — 120. Лоамаш хоарцадалла я уж, хIаьта а вай дукха пайда эцац царех.

ЙиълагIча отделене управляюще нов. Темурзиева къамаьл дир къахьегама дисциплина телхаерех лаьца. Тха ферма заведующи Хамхоев парте член ва. Бакъда шийна хьалхашка отталаь декхараш кхоачашдац цо. 2—3 ди доаккх балха ца воагIаш, хац ферме болх мишта лел, фу эш. Каст-каста хьайбаш дов ферме, Iаьсий хувцаш моттигаш корайоагIа, хIаьта а заведующи сатийна ва. Дуккхазза хоам баьб аз директега, парткомага цу гIулакхах, хIаьта а Хамхоев бехктокхаме эзавац. Нагахьа санна партком кадраш лохаш, уж кхееш, балхашка дIа-хьа хьожабеча дукхагIа уйла тIайохийташ хилча уж санна моттигаш кIезигагIа хургья.

Пренех къамаьлаш дир совхоза халкъа контролерий группа председатела нов. Кулбужева, Долакха-Юртарча управляюще нов. Албакова, керттерча зоотехника нов. Баркинхоева, кхычар.

Болх тоабара дIахо де дезарех сопам тIаийцар партийни собране.

Парткома секретаралла висар хьалха хинна нов. Терлоев.

М. ЗАНГИЕВ.

АРАДАЬННАД АРГIАННА ДОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанна йола 19-гIа номер дIайоладу «Пхе денара балха кIирен наха юкъера кхетама-политически болхи» яхача редакционни статьяца. Цу тIа дувц салоIа ши ди а долаш, балха пхе ден кIирага баьнача хьалашка дуккха а бола, нах идейни кхетамца кхебара боарам лакхбара декхараш.

Блокнота тIарча «Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яха КПСС ЦК Тезисаш дуккхача нахага йовзийта!» аьнна йолча рубрикана кIал кепатеха дуккха а материалаш я. Цунна кIал я «Советски общества социальни структура» яха И. Осадче статья а «Революционни низий барт-цхьоагIо бахьанерча къовсаме» яха В. Полянске статья а

50 шера чухьа мехкдаьтта промышленность дегIаахарах лаьца дувц «Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахой—юбилейна накъаболхаш» аьнна керте а яздаь йола КПСС обкома мехкдаьттаи химически промышленноста отдела заведующе П. Тонконогова статья тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ЦIЕ БАЙРАКХ БУВЗАМХОШТА КХОАЧАЯЬЙ

Бесланагара Гудермесе кхоачаш бIаьха ба сигнализацеи бувзамеи Грозненски дистанце боахам. Укхзарча бувзамхой дукха къахьега деза поездаш кхерам боацаш лелилга Iалашдара. Шоай декхар тешшаме кхоачашду цар.

Бувзамхоша производственни заданеш а оборудованена ремонт яра социалистически декхараш а тIехкхоачашдаьд. Пайда а беш болх бу предприяте. Ер шу доладелча гIоне 42,5 эзар сом паччахьалкхен ахча кхоадаьд, дукха я цо кхоаь материалаш а электроэнерги а. Боккхача маьхе йола ялх рационализаторски предложени юкъейихьай.

Дукха ба укхаза социалистически яхьа юкъе хьалха латтараш. Сийлен доска тIа гуш да Червленни-узловой станцерча монтера Босонькой. Гудермес станцерча бувзама монтера Сепгушкина, кхычар портреташ.

Укх деношка кхы а чIоагIагIа дог гIоздаьнна къахьегаш ба уж: яхье карагIдаьннарий итогаш еш машинаькъа Грозненски отделене администрацеи райпрофсоюза президиумои отделене карара кара тела ЦIе байракх кхоачаяьй сигнализацеи бувзамеи Грозненски дистанце коллективана.

Г. АНОХОВ.

ДЕГIАДОАГIА IИЛМАХОЙ МУГIАРАШ

Тахан оаха кепатох Нохч-ГIалгIай пединститута нохч-гIалгIай меттайи литературайи кафедра Iилман балхах лаьца дувцаш йола цу института воккхагIволча преподавателa И. ДАХКИЛЬГОВА статья.

И. Дахкильгов ше а ва хадданза Iилман болх беш. Тайп-тайпарча газеташка, «Лоаман Iуйре яхача альманаха тIа, кхыйолча изданешка кепатеха дукха статьяш я цун литературах лаьца. Массехк шера беш дукха болх баьб И. Дахкильгова гIалгIай багахбувцам гулбеш, тохкаш. ХIанз цо йистейоаккхаш латт «ГIалгIай литература хьакхоллари дегIаахари» яхача темах ше язъеш йола диссертаци.

Нохчийи гIалгIайи меттайи литературайи кафедра тоъал къона я. 10 шу гаргга ха мара яц цун — 1957 шера дIаболабаьб цо ший болх. Кафедра юххьанца вIашагIйоллача хана цхьа Мальсагов Дошалкъа мара Iилмай кандидати масеехк мара преподаватели вацар цун. Хьеха сахьаташ а телаш нах увттабе безаш хулар. ХIанз 13 преподаватель ва кафедра, царех ворхI Iилмай кандидат а волаш.

Кафедра къаьнагIа болча преподавателех цаI И. Арсаханов, диссертацена толаме зашита а яь, Iилмай кандидат хилар. Цо ший балха тIа бизза тохкам баьб вайнаьха меттай системерча аьккхий диалекта лексико-грамматически структурана. Диалектологи—лингвистика эггара лоархIамегIа долча доакъоех цаI да. Цо новкъостал ду истори хьадараи мотт башхараи даь ца Iеш, вайнаьхеи дагестански метташта а цул согIа иберийско-кавказски дараштa а юкъе мел бувзам ба хара. Цунца дувзаденна чIоагIа лоархIаме ба вайнаьха племей наречеш Iомаяра И. Арсаханова болх. Цо, дуккхача шерашка тохкам баьчул тIехьагIа, чакхъяьккхай вайнаьха диалектологех лаьца язъеш хинна доктороски диссертаци.

Кафедра заведующи йола Ф. Оздоева доцент я. Вайнаьха меттай грамматикана цо даь тохкамаш Iилманна меттел, практически а лоархIам болаш да. Хала да хьехаши кафедра заведующии йоллашехьа а Iилман болх бе. Цхьабакъда, из бе а ха корайоагIа Ф. Оздоевайна. Дукха ха йоаццаш чакхбаьккхаб цо «Вайнаьха лингвистика 50 шера» яха болх. Из тохкам Советски Iаьдала юбилейна хетабаьба.

Морфологе эггара чоалханегIа йолча разделех цхьаннена — глагола тохкамбара хетаяь яр Р. Долаковай кандидатски диссертаци. Из хIанз доцент, дика лоархIаш преподаватель я. Iилман болх дIахо беш я Ф. Оздоева а Р. Долакова а. Гаьна яц цар а докторски диссертацена защита ергйола ха.

Вузе беш бола Iилман болх духхьала цу Iилман духьа беш бац — из лакха квалифицированни балха хиланза дарrдоаца гIулакх да. Преподавателашта керттердар-м хила боагIача методически боараме меттал, лакхача Iилман боараме а лекцеши семинарски занятеши чакхйоахилга ма дий. Iилман саг даим кердадар лехаш, балхах воаллаш ва. Иштача преподавателага лаьрххIе ладувгI студенташа. Цу тайпарча преподаватело шийгарча хьокхамца предмета, Iилманна безам тIабохийт студентий.

Доцент И. Алероев, вайнаьха метта шоай тайпарчеи къоначеи диалектех цаI — кистински яр Iома а яь, Iилмай кандидат хилар. Хала болх ба историко-филологически яр санна йолча йоккхача факультета декан хулга. Материал Iомаярген общественни болх баргеи диллача институте хьалхарча моттиге латт из. ХIаьта цу гIулакха кIезига къахьийгадац И. Алероева. Цхьабакъда, кулг даим нерога кхувд. ХIанз вайнаьха лингвистика библиографех лаьца язбеш бола болх чакхбоаккхаш — метта проблемаш цIенхаштта теркалъеш бараштa хиланза яргйоаца пособи йистейоаккхаш ва из.

Иштта нийсденнад-кх из, фольклори литературеи кафедра балхах дIахада йиш йоаца доакъош дале а, кафедра юххьанцара кандидаташ лингвисташ болаш; Нохч-ГIалгIай пединститут йистеяьккха волча А. Мальсагова эггара хьалхагIа защита яьй вайнаьха фольклорах йолча диссертацена. «ГIалгIайи нохчийи нартоарстхой эпос» яха цун болх боккхача лоархIаме хилар нартоведене. Ше баьча тохкамца цо хоадамболлаш бакъдир нартски эпоса вайнаьха цикл къаьстта ший никъ болаш хилар, хьагучаьккхай цун генеологи, кавказски къамий юкъара бувзамаш, цунцара вайнаьха ший тайпара дакъа, кхыйола проблемаш. Къона Iилмахо дIахо а ший болх беш ва вайнаьха фольклора массе тайпа жанрашта тохкам бара.

Ер шу къаьстта а «хьувкъаме» хиннад кафедрана — тIакхийттав Iилмай 3 кандидат: А. Куркиев, В. Тимаев, Н. Бибулатов, Цу къоначa Iилмахой диссертацеш боккхача толамца чакхъяьннай гор. Тбилисе защита еча хана. Белгалдоаккхаш а хозахет, ерригa темаш чулоацаш дечa тохкамел совнагIа, вайнаьха лингвистика хаьдда йолча къаьст-къаьстача темашта а уйла тIайодаш хилар.

Иштта институтера дийша баьннача къоначa шин преподавателa Я. Вагаповеи, З. Дукузоваси шоай кандидатски диссертацеш тIа беш лаьтта болх дукха ха йоаццаш йистебаьккхаб, хIанз защита е кийчлуш ба уж.

Института студенташта юкъе кIезига бац кердадар лохаш бола кагирхой. Iилманна цар безам тIабахийта, кругозор шеръе (лекцеш ешача хана долла хIама чулаца хала ма дий), шоашкара тохкамаш дайта уж Iомабе лаьрхIа я кружокаш. ВоккхагIа волча преподавателa М. Сулаева, нохчий литературана тохкам бара болх баьпа Iеш, атеистически кружок а лелаю. Цуп занятеш тIа Iилман атеизмах йола шоаш знанеш нохчий фольклори литературеи Iомадарца ювза Iомалу студенташ. Кафедре кIезига яц кружокаш: нохчий метта, гIалгIай метта, диалектологе кружок, литературно-фольклорни, кхыяраш. Цудухьа дика кхетадеш да, хIара преподаватель кружкови болх лелабеш хилар.

ВоккхагIа вола преподаватель Я. Эсхаджиев факультета балхаца эггара чIоагIагIа дакъа лоацарех цаI ва. Нохчий метта синтаксисах йола чоалхане курс хьехаш ва из, чакхбоалаш латт кандидатски диссертаци язъяра цо дIаболабаь болх. дукха гIулакхаш да цун партийни балхаца дувзаденна а.

Нохчий метта аспирантура йистеяьккхай М. Дикаева, аспирант Ю. Айдаев цу чу дийша воалаш латт.

Шин секцена екъаелча санна я кафедра: лингвистическии литературнии, хIаьта цо цун торонаш дикка шер а ю. Языковедашеи литераторашеи шоайла бувзамаш лоаттадаро аьттув боаккх дешар хьехара а Iилма довзара а.

ХIанзалца къаьст-къаьста дора преподавателаша тохкамаш. Белгалдаккханза дарrдац, кафедра Iилман юкъара боарам хIанз сов лакхбаларах комплексно болх бара уйла е ха хьакхаьча хилар. Цо аьттув боаккхаргбяр Iилмахой говзал дIахо лакхъяра, теоретически практически лоархIам боккхагIа хургбар.

Нохчийи гIалгIайи меттайи литературайи кафедра — институте лоархIамегIчарех я. Цо хьалхарчарех цхьа моттиг лоац Iилман даькъе дешар хьехача, общественни балха тIа.

Укх тайпара вывод е йиш йолаш ла кафедра толамаш: гаьна яц цун ерригa состав дипломированни Iилман болхлоех латташ хургйола ха.

И. ДАХКИЛЬГОВ.

Халкъа тIахьожам

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитете

«СЕВКАВГИПРОСЕЛЬСТРОЙ» ЯХАЧА ИНСТИТУТА ГРОЗНЕНСКИ ФИЛИАЛА БАЛХАХ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитето белгалдаьккхар Грозненски филиало, хьалха «Севкавгипросельстрой» института экспедици, (директор н. Осипов, керттера инженер Оганесян) юртбоахама гIишлой объекташ проектно-сметни документашца Iалашъеш тоъал боли чакхбаьккхалга. Шерагара шерага дегIайоагIа балхий объем, проектно-сметни документаци кийчъяра план кхоачашъю.

Цунца цхьана филиала балхаца цIенхаштара кхоачамбоацараш да. Проектно-сметни документацеца Iалашъеча цхьайолча объекташта увттаю проекташ эсала я. Дуккхьала тохкам баьча кхаь организацена (Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерство, «Грозвино» объединене, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета капитальни строительства управлени) хьалъе лаьрхIача 21 объекта документаци дIаденнадац. Царна юкъе я Наурски винзавода лаьрхIа разлива цех, Знаменски юртара 34 квартира йола цIа, Гикало цIерагIча поселке хаьлю 536 моттига лаьрхIа школа, иштта кхыяраш а.

Проекташ эсала я яхаш дукха претензеш ю заказчикашеи подрядни организацешеи. ЦIенхаштара кхоачамбоацараш да проектни балхашта планировани еча. Керттерча института чIоагIъяьча планашта белгалъяхац проектни документацеца Iалашъе еза объекташ, царна документаци кийчъяра ханаш а перспективни планировани а йолаш яц.

Кадраш дIа-хьа оттаяра, царна кхетам балара, къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра гIулакх лерттIа кхоачашдац филиале. Болхлой хьахоржача хана царех доахка гIулакхаш дукха теркаллац. Иштта, 1966 шера сметни отдела начальникалла хьожавир нов. Кабалинов. Цул хьалха корта бохабу малараш мелаш балха ахар бахьан долаш взыскани енна вар из. Отдела начальник волаш болх лерттIа ца барах кхы а шиъ взыскани елар цунна. Балха иштта доккхий гIалаташ дуьйлийташ воллашехьа укх шера март бетта коммунистически къахьегама ударника цIи елар Кабалинова.

Балха саг хьаэцаш къахьегама законодательство теркал дац. Временно болхлой хьийцаб аьнна хьисап оттадаь филиале болх беш болча итт сага — совместителашта 1500 сом заработни плата деннад. Заработни плата фонда 3800 сом керттерча института расчетни счета перечислени йир факт гучаяьннай. Филиала халкъа тIахьожама группо (председатель н. Ковалев) бокъонца тIахьожам лоаттабаьбац проектни балхаш шоай ханнахеи дикеи кхоачашдара тIехьа.

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерство ханнахьа заданеш дIакхачийтац, договорашта оформлени яра хаддаш тIехьйовх, хIаьта хьалха тийннача заданешта дукха хувцамаш ду.

Договор дара ханаш иштта тIехьювлийт санэпидстанце, «Грозэнерго» яхача управлене, кхы дуккхачар.

«Севкавгипросельстрой» яхача керттерча проектни институто эсала тIахьожам лоаттабу филиала балха, цун коллектива доагIа новкъостал дац.

Уж цIенхаштара кхоачамбоацараш филиала балха юкъера дIадахара республика халкъа тIахьожама комитето сацам бир.

«Севкавгипросельстрой» института Грозненски филиала директор нов. Осипов, керттера инженер нов. Оганесян декхарийла баьб сацам тIа белгалдаьха уж цIенхаштара кхоачамбоацараш сиха дIадахара, филиала коллектива юкъе дисциплина чIоагIъяра, ханнахеи дикеи проекташ оттаяра болхлой бехктокхам лакхбара.

Цхьайола объекташ проектно-сметни документацена ханнахьа Iалаш ца яр, проектай дикал лоха хилар, финансови дисциплина телхаяр бахьан долаш филиала директора Осипова, керттерча инженера Оганесяна чIоагIа бехк баьб.

Ший сацам тIа халкъа тIахьожама комитето Нохч-ГIалгIай юрта боахама министра заместитела нов. Ваняна теркам тIабахийтар проектировани яра заданеш министерство ханнахьа ца телаш хилара, договорашта оформлени ханнахьа ца еш хилара, хьалха еннача заданешта дукха хьувцамаш деш хилара. Уж гIалаташа дIадаха декхарийла вир нов. Ванян.

Филиала халкъа тIахьожама группа декхарийла йир къахьгамеи производственни дисциплина чIоагIъяра, проектно сметни документаци кхоачашъяра ханашта тIехьа цахаддаш тIахьожам лоаттабе.

ДАИМ ПОСТЕ

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе болх беш я 28 саг юкъе воагIа хьанъа контролерий йиъ группа. Колхозни производства тайп-тайпарча участкашка къахьегаш ба уж.

Хьайбаш леладеча фермашкеи тракторни кхаш леладечеи бригадашкеи вIалагIъеллай шийтта пост. Царна чувоагIача 30 контролеро боккха болх чакхбоаккх колхоза боахам дорабеш.

Халкъа контролерашка массадолча хIаман бала ба.

Халкъа контролераша къаьъетам бац къахьегама дисциплина телхаечарех, колхозни рузкъах баха гIертарех. Менна ьаха балха ухаш вар тракторист Красянский. Из бахьан долаш трактор болх ца беш сеца латташ хулар. Халкъа контролераша дехарах цу трактористах дола дош правлене заседане дийцар. Ахчан штраф техар цунна.

Цкъа халкъа контролераша ферма болх техкар. Укхаза хьахо вар Гончаров. Шийна тIадилла декхар лерттIа кхоачашдеш вацар из. Контролераша массехказза бехк бир цунна, бакъда, хIаьта а гIалаташ дувлийтар цо. Халкъа контролераша еннача предложенех балхара дIавакхха вийзар из.

Балха нийслу кхоачамбоацараш дIадахарал совгIа кхы дIахо йодача хана уж ца хилийтара чIоагIгIа-теркам тIаухийт халкъа контролераша. Цар балхах беркат доал. Ди тIехьа кIезигагIа нийслу лечкъораш харцахьара гIулакхаш.

И. ГУЗЕЕВ,
тха штате воаца корр.

РУЗКЪА ДИКАГIА КХОДАР ДУХЬА

Соахка марте мехкдаьтта йоккха кIеж техар БаргIане дукъ тIарча 34 йолча буровой.

Иштта дIадоладелар «Правобережное» яха мехкдаьтта промысел шозлагIа малхаялар. Керда скважина болх бе йолайолийташ кIезига хало тIаоттанзар промысловикашта. Брагунски тIоапашкара мехкдаьтта дIадахийта хьожаяь йола мехкдаьтта провод йилла йийзар сихха. Керда скважина караерзаеча хана промысловикаша йицъялийтанзар скважинай къаьнара фонд а. доккха а зIамига а мел долча хIаман тIехь кхом бе гIертар уж. ХIаьта цар дика аьттув а баьлар. Энергоучастка болхлой П. Н. Ревво, П. М. Антонов, И. И. Карасев электроэнерги кхое гIерт, хIаьта цар дика гIулакх вIаштIехьа а доал. Ер шу хьадоладелча денз цар кхоьый 50 эзар киловатт-сахьат гаргга электроэнерги.

Производства ерригача участкашка рузкъа кходаро мехкдаьттахошка йиш хилийтар хьалдоаккхача мехкдаьттага дIабода мах дикка лохбе а цун чотах 66 эзар сом ахча кходе а.

Из вIаштехьдоаккхача доккха дакъа лаьцад рационализатораша оператора И. Шахмурзаева, мехкдаьтта промысла заведующе В. Демина, бригадира Г. Мишустина, кхычар. Ер шу хьадоладелча денз 8 рационализаторски предложени еннай промысле, хIаьта царех 5 производствана юкъеяхьарах 14910 сом ахча кходаьд.

Сентябрь бетта юххе дика кхаъ хезар промысла мехкдаьттахошта. Мехкдаьтта деннад № 35 йолча буровая. Цул хьалхагIа якхар санна хьа ца йолийташ, дукха къахьегам боацаш караерзайир из скважина. ГIулакх мишта дар аьлча, бурув лаьрхIа хиннача кIоаргалга Iоча а кхачалехьа тоапаш оттайир, кийчон болх бир. Цу гIулакха дукха къахьийгар операторашa И. Иванова, Р. Демиева, цар новкъосташа. Цар шоай хьинар ца кходеш къахьегар бахьан долаш оттаьча ханал итт ди хьалхагIа эксплуатаце дIаелар керда скважина. ХIаьта цун маIан да. промысловикаша йиъ эзар тонн гаргга планал совгIа мехкдаьтта даккхар.

Планал совгIа 2500 тонн мехкдаьтта даккха аьнна Октябра 50 шу дизара сийна тIаийца декхар промысловикаша тIехкхоачашдаьд.

Юбилей хIатIакхача юхедисача деношка, ударни вахте а этта, рузкъан кхомбари хьурмат дари духьа шоаш болабаь къовсам дIахо лоаттабеш а доккхий къахьегама толамаш доахаш а ба промысловикаш. Балха тIа хьокхам тел операторашa В. Малашкина, А. Ковринске, В. Малышевас, кочегара М. Тедиковас, кхычар. Цар массане а совгIаташ кийчду юбилейна.

А. ПЕНЬКОВ,
Грозненски района халкъа тIахьожама комитета член.

☆

Нохч-ГIалгIай республика боахамаш шекара свекла чуэца доладелча денз хIара дийнахьа 800—900 автомашин йоагIа Шаьларча шекар доаккхача заводе свекла яхьаш. Цхьабакъда завода кулгалхоша вIаштIехьбаьккхабац машинаш сайца латта езаргйоцаш свекла дIаэцилга. Завода коанаIарга хIара дийнахьа отташ дола сурт да тха фотокорреспондента даьккхар.

И. Плиева сурт.

☆

АЬННАР КХОАЧАШДАЬД

700 совгIа саг вар КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешта хьетаяь 28 сентябре хиннача «Электроприбор» завода къахьегамхой митинге. Митинга доакъашхоша чIоагIа баркал йоахар партенеи правительстванеи цар советски халкъа чIоагIа йоакхо еш хиларах. Митинге ше къамаьл деш, автоматически лине наладчика П. Н. Яковлева аьлар:

— Вай завода къахьегамхоша чIоагIа раьза а хинна тIаийцаб «Советски халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра мероприятей хьакъехьа» бола сацам. Дуккхача болхлошта шоашта дукха пайдаш хул из бахьан. Цу массане а къахьегама овсарле лакхъярца жоп тел цунна.

Шоаш къамаьлаш деш болхлоша А. И. Игнатенкос, П. В. Шевченкос, Г. П. Сальникова заводербараш тIехьехар партеи правительстваи еча йоакхонна долча жопа производственни заданеш ханал хьалха кхоачашъяра. Иштта, № 3 йолча цеха фрезеровщика П. В. Шевченкос митинга доакъашхошка дIахайтар шоай цеха къахьегамхоша сентябрь бетта план 2 ди хьалха кхоачашъе тIаийца хилар. Ше денна дош кхоачашдаьд цу коллективо: 29 сентябре болхлоша рапорт делар шоаш бетта производственни программа ханал хьалха кхоачашъяь хиларах.

Митинга доакъашхоша шоай резолюце тIа, массава раьза а волаш, аьннадар завода коллективо сентябрь бетта планал совгIа 20 эзар сома продукци ергья, хIаьта квартальни заданеш 25 эзар сома совйоаккхаргья, аьнна. Ше денна дош завода коллективо кхоачашдаьд: митинге тIаийца декхар ханнахьа кхоачашдаьд.

А. СЛЕСАРЕВ.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ КХОМБЕШ ДIАЯХИЙТАРА

Вай республике йоаха электроэнерги кхомбоаш дIаяхийтара боккха болх чакхбоах «Грозэнерго» энергосбыта коллективо. Укх шера дIадахача 9 бетта 260 совгIа рационализаторски предложени еннай цо. 11 миллион киловатт-сахьат экономически эффект а йолаш.

Хьокхаме къахьег укхаза инженераша Ткачева, Кривова, Константинова, Сафронова. 21 шу да электроэнерги дIа-са нийсъярен тIахьожам лоаттабареи инженер Степанида Матвеевна Кишкина укхаза болх беш йола. Дукха да тешам болаш, хьокхаме къахьегаш из хиларах цунна кхайкадаь баркалаш, тийнна Сийлен грамоташ маьхера совгIаташ. Эггара хьалхарчарца цунна еннай «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха значок.

Х. СУРУДЖАНЦ.

КХОАНА—ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

ДЕЗА ДИ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, НОВКЪОСТИЙ!

ОКТЯБРА 50 ШУ — ИЗ ДА ЮРТА КООПЕРИРОВАНИ ЯРА ЛЕНИНСКИ ПЛАН ЧАКХЪЯККХАР, ЙОККХА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВО ХЬАЯР.

(Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо яра хьакъехьа, 1967 ш. 4-ча январера КПСС ЦК Соцам. М., 1967, оагІ. 8.).

ДЕГАШ АЙДЕННА...

ВІашагІтеха ши Іул леладу тха бригадо. Цунна гІулакх деш ялх саг ва. Юбилейни шу дІадолалуш 777 устагІа бар Іулаца. Царех ахаш соахка бІаьсти даь Іоахарий да. Октябра 50 шу дузача шера жа дебадара лакхара декхараш тІанийцар тха бригадо. Уж толамца кхоачашдара Іан замалахьа чІоагІа къахьийгар жа Іуша. Дерстан низ болаши Іангардаьлар жа. Цулухьа жа дахкара кампани а толамца чакхъяьлар. Цхьаккха жий ост баргбоапаш доаггІа гІулакх дир. Жий бахкале 15—20 ди хьалха Іулацара хьа а къоастабийя шортта доакъари концентраташи луш кхоабар, цулухьа Іобаь Іахар а хулар оиrда, лазар доапаш. Жа дахка ха чІоагІа бехктокхаме я. Из дика кхетадеш дийнахьи буси ха ца къовсаш болх бир жа Іуша. Хьийгача къин хьахиннар дог гІоздоаккхаш дар. ХІара жийна тІехьара планах 90 Іахар кхебе безача 122 Іахар кхебаьб оаха. Ноаношта тІехьара хьакъоастадеш дийна долаш эзача 25 килограмм дозал долаш дар Іоахарий.

Биткъа хьоаса бола тха дола жа да оаха леладераш. Цулухьа даим теркам тІабохийт оаха тха дикен листеи хилийтара. Укх шера хІара жийна тІера планах 4,8 килограмм яккха езача 7,4 килограмм, Іоахарех хІаранера тІера 4,4 килограмм яккха езача ворхІ килограмм тха даькхар тха бригада жа Іуша. Тха дукхагІа даккхара боккхача лоархІаме да жерчи Іоахарийи дика кхабар. ХІанз дийнахь а буc а эрий даьгІенашка доажаду оаха жа.

Соахка санна укх шера а жа дика Іангардахара ханнахьа доакъар Іалашле доладелар тхо. Юртбоахама къахьегамхой денна сийленца накъадахара шерра социалистически яхь йоаржаьча хьайбаш леладераша хІанале жена мел эша доакъар кийчдаьд. Цох дукхагІа дар жево Іадоаккхаргдолча дІатІаэзад, юхедисар дІатІаозаш да.

Ханнахьа теркам тІабахийтар совхоза кулгалхошеи специалисташеи жа чулатта помещенеш тоаяра. Цудухьа хІанзле ремонт яь йІохъяь кийча я желаш.

ХІанз керттера теркам жерчашта искусственни осеменени е кийчо яра тІабахийтаб жа Іуша. Осеменени оахош ю оаха. Жийна осеменени яле дикка тохк оаха фу. Шозза-кхозза ю оаха осеменени. Из бахьан долаш тха Іулацара цхьаккха жий Іахар бисац.

Уж толамаш дахара боккхача лоархІаме хилар жа Іуй къахьегамцара безам совбаьккха баьча балхах ахча телара керда система юкъейоалаяр. Цу системах дика продукци дукхагІа еннача дукхагІа ахча хьожаду. Жа Іуй материальни хьалаш тоалу. ХІара бетта 95—105 сом алапи эц аз, хІаьта са новкъосташа 80—85 сом. Ер юбилейни шу чакхдолаш алапел совгІа 1100—1200 сом кхы совгІа эца мег аз, хІаьта бригада вокх членаша кІезигта эшашагІа.

ТІеххьарча хана дукха даьд тха бригада члений вахара хьалаш тоадара, жа леладерий дезалашта керда цІенош даьд. Даим автолавкаш, кинопередвижкаш ух. Жа Іушца беседаш ю специалисташа, агитатораша.

Дукха ба приемникаш йолаш. Цо эргадоаккх шаьрача аре лелача жа Іуй вахар. Иллешка, ашарашка, кердача хоамашка ладувгІа дог доагІа.

Дукха ха йоацаш чІоагІа теркам тІабахийта безамца ладийгІар оаха «Советски халкъа хьал-торо дІахо тоаярах» болча КПСС ЦК сентябрьски Пленума соцамга. Цу хозача кхаоегаш айдаь юртбоахама къахьегамхой Октябра деза цІей тІакхоачаш кхы а лакхагІа толамаш дахара къахьегаш ба тха жа Іуй.

Д. ПАВЛЮЧЕНКО,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза вокхагІа вола жа Іу.

ЛАЬТТА БЕРКАТЕ ДА

Тха звенос кхееш 25 гектар шекара свекла я, дІадахача шера гурахье а дІаболабаьбар оаха из маьхера культура хьувкъаяра къовсам.

БІаьстан юхье эяба аьхача кхашка араяьхар культиватораш. Лаьттанцара тІоадал соцаеш макхаш даьхар. Подкормка еш минеральни удобренеш тайсар. Культура дІайийначул тІехьагІа из хьувкъаяра дика гІулакх дир.

Тха звеноца ткъо саг ва, хІара болхлочо делаеш 1,25 гектар я. ХІаравар шекара свекла кхеяра йоккха опыт йолаш ва, массехк шу да цар из маьхера культура кхею.

Укх шера догІаш делхар бахьан долаш къаьстта дукха халонаш нийсъелар тха балха юкъе. Оасар геттара чІоагІа тІадаьлар, цудухьа ахкан замалахьа дукха къахьийгар коллективо из дІалоаккхаш. Оасарах цІена яр тха шекара свекла плантацеш.

Хьахинначох дог гІоздаьнна шоаш тІанийца социалистически декхараш тІеххкхоачашдергхиларах шекара свекла чуэцача шоаех бІубенна къахьегаш ба тха звено членаш юртбоахама къахьегамхой цІей тІакхоачача деношка.

Геттара дика хьувкъам кхебаьб шоай гектараш тІара коллектива дикагІа болча болхлоша Дахаева Шумас, Умарова Зайдата, Сангираева Хьулимата, кхычар а. Планах хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 190 центнер чуэпа езача хьагучох цар хІаране чуэцаргья 400 центнер совгІа шекара свекла. Аз айса а цхьан гектара тІа кхею шекара свекла. ДІадахача шера са вІаштІехьдаьлар цхьан гектара тІара 625 центнер мерза овлаш даха. Иштта цу тайпара толам баккха лерхІ аз укх шера а.

Укх тІеххьарча массехк шера паччахьалкхенга шекара свекла йохкара план 130—140 процент кхоачашъеш хьаенай звено коллектив. Укх шера план кхоаза тІеххкоачашъе лерхІ оаха. ХІанзалца мерза овлаш чуэцаш баьча балха итогаша хьахьокх из дош кхоачашде тха вІаштІехьдаргдолга.

Х. ЗЕБИРОВА,
Шаьла района «Джалка» совхоза звеньевая.

Ка бола ялат ца дойташи ханнахьеи чуэцара йоаржаьча социалистически яхье хьалха латташ чакхбаьлар цхьа эзар гектара тІара ялат хьекха, аьрда, Даьхенна дІаденна МалгІабика района «Ингушский» яхача совхоза шоллагІча отделене комбайнераш (сурта тІа аьрдехьара аьттехьа) Алероев Резван, Богатырев Ахьмад - Хан, Энгиноев Іаьла.

Даькъала хилда шун юртбоахама къахьегамхой ди, тха деза новкъостий!

И. Плиева сурт.

Лаьттанца къахьегарий цІей

А. КОТЫРЕВ,
КПСС ЦК юртбоахама отдела сектора заведующи.

Колхозийи совхозийи къахьегамхоша 8-ча октябре хІанз шоалагІа белгалдоаккх шоай цІей — юрта боахама болхлой Ерригсоюзни ди.

Укх шера цунна еш йола кийчо Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара накъадолхача деношка нийслу.

Вай Лаьхен ах бІаь шера исторе чухь доккхий хувцамаш хиннад юрта боахаме. Коммунистически парте чакхъяьккхай юрт эргаяккхарах йола гениальни ленински кооперативни план. ХІаране шо-шоай доалахьа хиннача миллионаш кагий, декъаденнача боахамашта меттел вІашагІъехкай йоккхий социалистически предприятеш — колхозаши совхозаши. Из бахьан долаш эргадаьлар ахархой деррига вахар.

Лаьттана лелаяь частни доалахье дІа яьккха, юха дала ца дезаш къахьегамхошта дІаделар из. Советски Іаьдала эггара хьалхарча декретех цаІ дар 1917 шера 8-ча ноябре (26 октябре) Советий II-ча съезде хьакхайкадаь лаьттах дола Декрет. Лаьттана национализаци ярах йоккха торо хилар юрта боахама социалистически эргало е.

Хьалхара пятилетка чакхйоаллаш керттерча даькъе социалистически хувцамаш даь даьлар юрта, хІаьта 1937 шера коллективизаци чакхъяьлар.

Ахархой миллионаш боахамаш социалистически производства наькъа тІа далга кийчдир массе оагІорахьара мохк дегІаахаро. Из вІаштІехьдаьккхар Коммунистически партеи Советски правительстваи инициативах, берригача къахьегама ахархошца цхьоагІо йолча болхлой классо массе оагІорахьара хьал а лоацаш.

Фашистски гІаьрахоша тІом хьоабар бахьан долаш юкъагІбисар колхозашкареи совхозашкареи беркате къахьегам. Шийна тІаэтта из хала хьал шек ца йоалаш лайра колхозни строя. Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом латташ мел яьккхача хана хилапза яргйоаца продовольственни база йолаш хилар мохк.

ТІом чакхбаьнначул тІехьагІарча пятилетка шерашка партеи берригача къахьегамхойи низашца вІаштІехьдаьккхар юрта боахам сихха юхаметтаоттабелгеи дІахо дегІабоалабелгеи...

Юрта боахам дегІабоалабара боккхача лоархІаме хилар КПСС ЦК октябрьски (1953 ш.) Пленум. Цо массе оагІорахьара а нийса а дийцар халкъа боахама цу даькъера гІулакхаш. Хоадамболлаш йола планаш оттайир из дІахо дегІабоалабара. Из бахьан долаш дукхагІа хилар дІадув лаьтташ, дукхагІа яха йолаелар лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха продукташ. Парте тІахьехамах юрташка болх бе бахар итташ эзараш специалисташ.

Баьхи ардехи дола лаьтташ карадерзадара хьакъехьа соцам тІанийцар КПСС ЦК Пленумо 1954 шера. Цо новкъостал дир мехка 1958 шерре а лаьттанцареи хьайбашкареи продукташ яхара лакхача хьокхамашка кхача.

Цхьабакъда, уж дика результаташ чІоагІ а яь соцаязар. Юрта боахам дегІаахара темпаш дІахо йодача хана чІоаггІа лаьгІъелар хІаьта из бахьан долаш белггалара халонаш увттар баха нах кхачан продукташцеи промышленность бедалцеи Іалашъеча.

1965 шера марте хиннача КПСС ЦК Пленумо кхы тайпа лостам а луш, керда этап хьайийллар юрта боахам дегІакхувлача. ЦІаккха а кхы юха хург а йоацаш дІаяькхар колхозийи совхозийи производствана кулгалдечара субъективизми волюнтаризми. Юртбоахама производства планировании стимулировании тоаяра чакхъяккха аьнна массехк йоккха экономически организационни мероприяти кийчйир Пленумо. Из бахьан долаш 1965 шерре а дукха совгІаэшашагІа йоацаш 3,8 миллиард сомага дІакхаьчар колхозийи совхозийи доходаш, 1966 шера — 6,8 миллиард сомага.

Юрта боахам дІахо сихха дегІабоалабара программа оттаьй КПСС XXIII-ча съездо. Іилманеи хьалхалаттача практиканеи карагІдаьннарех мамогга дукхагІа пайда эцара ларда тІа юртбоахама производства деррига доакъош дегІаахара темпаш лакхеи тешшамеи хулга Іалашде лерхІ. Шера юкъера лаьрхІача доаккхаш дола ялат 167 миллион тоннага кхоачадергда, е 30 процент дукхагІа доаккхаргда.

Коммунистически партеи Советски правительстваи данза дарг мел доацар ду ахархочун къахьегам аттача баккхара. 1928 шераца нийсбича юртбоахама къахьегам хІанз 12-зза дукхагІа кийчбаьб энергеца. Даим юкъекхувлаш я производственни процессашта еш йола механизаци, автоматизаци, электрификаци. ХІанз йизза механизаци яьй лаьтта кийчдара, хІамаш дІаера, тІаьхьнача хІамашта гІулакх дара, ялаташ чуэцара, боамбии шекара свеклаи дІаера, хьайбай боахамерча къахьегама къаьст-къаьстача тайпашта.

Юртбоахама производствана интенсификаци, химизаци, мелиораци, шерра механизаци яра новкъосталца дикка сихде лаьрхІад юртара производительни низаш дегІадоаладелга. 1970 шера 55 миллион тоннага кхоачаш минеральни удобренеш лургья юрта боахама, 1966 шера 34 миллион тонн мара ца еннача. Колхозийи совхозийи кхашка болх беш хургья 2490 эзар трактор, 1370 грузовой автомобиль, 788 эзар ялат чуэца комбайнаш, дуккха кхыйола техника. Юртбоахама производство энергеца 2-зза дукхагІа кийчъергья, хІаьта электроэнергех 3-зза дукхагІа пайда эцаргба. Ахархой къахьегамах луш бола мах 30 процент лакхлургба.

Экономически организационни гІулакхий система кийчъяьй КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленумо. Масала мелиораци еш дола лаьтташ 10 шера 15 миллион гектарагара 37 миллион гектарага кхоачаш дукхагІа хилийта лаьрхІад.

Юрта къахьегамхой материальни хьалтоpo цахаддаш лакхъярга бодача новкъа гІолла баьккха лоархІаме гІа хилар «общественни производство дегІакхувлара колхозхой материальни безам дукхагІа тІабахийтара. колхозашка къахьегамах гарантированни мах телга юкъедоаладара хьакъехьара» (1966 ш. май) КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам. Цу соцамга хьежжа колхозий торо хилар совхоза болхлой йоагІ-йоагІача категорей тарифни ставкашца нийсбеш, къахьегамах гарантированни мах телга (ахчанцеи натурацеи) юкъедоаладе. Совбаьлар общественни боахам дегІакхувларца бола лаьтта леладерий безам, айделар производственни хьинар: 1966 шеррехь а 14 процент лакхбелар цар къахьегамах тела мах.

Партеи правительстваи яьча решенех совхозаш кІезиг-кІезига йоахаш йиззача боахама расчета тІа яха йолайир. Шоай доалахьарча ахчан чотах цар Іалашдергда производствага дІа мел дахар юхаметтаоттаделга, дІахо воспроизводство шеръелга, экономически стимулироване фондаши кхыйола фондаши вІашагІтохилга, хІаьта иштта шоай ханнахьа банка кредиташ юхатокхилга а. Опыта хьисапе 1967 шера боахама расчета тІа яьккхай 400 гаргга совхози кхыйола паччахьалкхен юртбоахама предприятии.

ХІанз айлуш ба вай юрта боахам. Парте XXIII-ча съездеи цул тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумийи решенеш кхоачаш а еш, юрта къахьегамхоша белгталара толамаш даьхад. 1965 шера, хаоттама хьалаш аьттув-боацаш хиша доллашехьа а, Советски Іаьдал латтача дерригача шерашка цІаккха а ца яьккхача тайпара дукха яьккхай кхашкареи хьайбайи продукци.

Соахка даьккха деррига ялат из эггара дикагІа хиннача 1965 шерарчул 12 процент дукхагІа хилар. Доахап дийбад, цар продуктивность лакхъеннай, тоаденнад боахамий экономически гІулакхаш.

Мехка юрта боахама социалистически системо чулоац 36,3 эзар колхози 12,2 эзар совхози. Цар чу а паччахьалкхен юртбоахама кхыча предприятешка а хІанз болх беш ва 557 эзар специалист.

КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тІехьагІа колхозий экономически гІулакхаш миштта хувцалу ховрга укх масалех.

ХьалхагІа дІадахача шерашкарчул дикка дукхагІа юртбоахама продукци яьккхай 1966 шера Смоленски областа Починковски района Кирова цІерагІча колхозе. Дуккха а дукхагІа лакхбеннаб ялатий, коартолий, лена хьувкъам а хІаьта иштта йоаккхаш йола шура а. Юкъера лаьрхІача укхаза цхьан колхозхочоа кхоачаеш яьккха продукци 1964 шерарчул 3-зза дукхагІа я. Продукци дукхагІа яккхара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци яккхарга дІабода мах лохбара чотах 1966 шера 203 эзар сом цІена доход яр колхоза, 1964 шера 18 эзар сом мара ца хиннача метте.

Колхозийи совхозийи болхлоша шоай хьинар ца кходеш хьийгача къин лакха мах баьб Даьхено. Толамаш дахарах орденаши медалаши еннай юрта боахамерча 853 эзар къахьегамхочоа, Социалистически Къахьегама Турпала сий дола цІи еннай 9784 сага. 1967 шера Ленинеи Къахьегама Цlеча Байракхеи орденаш еннай хьалхалаттача 150 колхоза, 92 совхоза, 71 кхыча юртбоахама предприятена, организацена, Іилма-тохкама учрежденена.

Советски Союзе кхоачашдаьд лоархІамегІара социальни декхар: къаьваларах, инвалид хиларах, кхаба саг ца хиларах тела пенсеш оттадаьд колхозхошта. Уж дІател паччахьалкхени колхозийи ахчан чотах вІашагІъеллача социальни Іалашон фондера. Кердача пятилетка дІахо тоаде лаьрхІад колхозхой социальнo Іалашбелга, цар пенсейн социальни строхованех телача пособейн боарамаш совхозий болхлоийи гІулакхерча наьхеи боарама гаргадутаргда.

ХІанз хьувкъам чуэцаш латт мехка. Лаьтта леладерий декхар — паччахьалкхенга продукци йохкара план берригача боарама санна, иштта цун хІара тайпанна а кхоачашъелга Іалашдар. Цхьабакъда, паччахьалкхен план — из кІезигагІа бола боарам мара бац. «ХІара шера планаш кхоачашъяь ца Іеш, — йоах КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тІа, — паччахьалкхенга планал совгІа лакхагІча маьхех тІа-тІа дукхагІа ялат дохка а деза хІара колхозои совхозои. Иштта теркалде деза планал совгІа генараш, боамби-бедал, льноволокно, шура, тха, фуаш, кхыйола продукташ йохкилга а».

Ялаташ дика чуийца, планаши декхараши кхоачашдаь йола колхозаши совхозаши хІара денна тІа-тІа дукхагІа хул.

Юбилейни декхараш кхоачашдара тІагІертта къовсам лоаттабу хьайбаш леладераша. 919 эзар тонн, е 20 процент дукхагІа даьккхад дулх 7 бетта, 1966 шера цу ханпалца яьккхачунца нийсйича 2 миллион тонн совгІа дукхагІа яьккхай шура. Юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара йоаккха шура а дукхагІа хиннай. Соахка цу ханпалца дехкачул дикка дукхагІа дехкад паччахьалкхенга дулх, шура, тха, фуаш.

Юртарча кердача хьало бехктокхамера декхараш хьалхашка оттаду промышленноста болхлошта. Царгара дукхагІа машинаш, удобренеш, юртбоахама производствана хиланза яргйоаца кхыйола изделеш кхачарга догдоахаш я колхозаши совхозаши.

Йоакхо е езаш дола хІамаш дукха да юртарча коммунистий. Юрта боахам дІахо айбара лоаттабеча къовсама хьалхарча юхьиге латт уж, цар юкъарчал доацаш чакхйоах партеи правительстваи политика. Колхозни совхозни производства эггара бехктокхамегІеи лоархІамегІеи йолча участкашта керте латт коммунисташ, къахьегама хьинара хьокхам а телаш, цар болх бу механизаторалла, хьайбаш леладераш, бригадираш болаш. Цунца цхьана цар наха хьехам тел паччахьалкхен дисциплина нийса лелаергйолчеи кхачан продукташ кийчъяра тІанийца планаш кхоачашъергйолчеи уйланца уж хьалххебеш. Колхозхойи совхозийи болхлой низаш тІадерзадаьд керттера декхар кхоачашдара — хІара боахаме хьувкъами хьайбай продуктивности лакха хулга, производства дерригача доакъой рентабельность айелга Іалашдара.

Коммунистически парте юртарча къахьегамхой уйла даим тІаерзаю карагІдаьнначох кхоачамбаь Іе йиш ца хилара. Юрта боахаме хІанз а да кхоачашданза диса гІулакхаш, колхозийи совхозийи гІулакхашта юкъера дІадаьхадац кхрачамбоацараш. Массанахьа а эцац дика пайда лаьттахи къахьегама ресурсаехи, хІанз а массане вІаштІехьдаьккхадац лаьтта леладара культура лакхъелга, техниках биззан балха овсарле лакха йолаши пайда эцилга. ДІахо а эргайоахаш тоаянза яргьяц юртбоахама къахьегама технологии специализаци.

Сийлахь-бокхача Октябра 50 шу дизара баха боагІача тайпара накъабахар духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье тІанийца декхараш кхоачаш а деш, юрта боахама болхлоша керда лакха производственни хьокхамаш доахаргда, толамашца гІалъюгаргья дукха еза Даьхе.

Агитатор яха журнал № 18, 1967 шу.

ІИЛМАНЦА БУВЗАМ ЛОАТТАБУ

Дикъ шу хьалхагІа, № 3 йолча сомий-баьцадаарий совхозе сомий гаьний куц тоадара система юкъейоалае лаьрхІача хана, дукхагІа бола бригадираш дукха бІу ца болаш бар цу предложенех.

Прогрессивни система юкъейоалае хало хила мегар, нагахьа санна сомий бешамаш леларa йоккха опыт йолаш волча царех цхьанне Алексей Михайлович Халхалянца керда система хоадамболлаш дІайовзийта ецаре.

Донской методах гаьний куц доаккхача кердача система маІан укх тайпара да. УрагІйолха гаьнаш шоаш мел йолх хьалйохийтар хьалхагІа. Сов лакха хулар Іажаши кхораши. Из бахьан долаш белггалара халонаш тІаоттар гаьнашта юкъера лаьтта тоадеча, сом чуэцача хана. ХІаьта хІанз хьалхаяьккхача кердача методах сов урагІа гІоргйоацаш гаьнаш соцае езаш яр. Цу гІулакхa дІткъовроі бовхьаш тоьал дукха дІатела дезар. Из дар цу хана совхоза садоволашта дагадаьллар а. Эггара хьалхара опыт Халхалянца бригаде дІайолайир. Ма чІоагІа са а хьувзадора цу хана бригадира. Гаьний дукхагІа йола ткъовронаш дІатела йийзар. цудухьа тамаш а яц сахьувзалар, цу «операцел» тІехьагІа из меттайоагІаргйий а хьанна хов.

Иштта саметта ца доагІаш чакхдаьлар бІарчча Іа, Цхьабакъда, бІаьсти яьлча, кхерам тІера дІабаьлар. Низ болаш ткъовронгаш хийцар гаьнаша. Новкъадаланзар царна дукхагІйола ткъовронаш дІатедар.

Юххьанца баьннача толамо дог ураоттадаь болча бригада членаша хийцца дІаболабир гаьний куц доаккхаш бу болх. Из болх къаьстта дика бора звеньевая йолча Шевченко Полинас, болхлочо Сухлебова Надеждас, кхычар. ЦІаккха а бІарг тІера ца боаккхаш цар балхага хьожаш вар бригадир Халхалянц.

Гурахьа керттера обработка еча хана бригадира, специалисташца дага а ваьнна, лаьрхІар, гаьнашта удобренеш дукхагІа товса.

Тоаеш йолча сомий беша хІара гектара тІа 30 тоннага кхаччалца органически удобренеш тайсар. Кхох дикагІа пайда балийтар духьа 5 центнер минеральни удобренеш техар цупах. Цунах теха дукхагІа яраш суперфосфати калийни тухи дар. Аспиранта Гагиев Руслана хьехамах бригадира духхьашха тайсар борнодаталитови удобренеш.

Хийцача ткъовронгашта соахка зиза техар. Сов дика зиза тохарах гІадвахача бригадира йоахар: «Сом чІоагІа хьувкъаргба». Хари хиланзар Алексей Михайловича хийттар.

Гурахьа лаьрхІача хІара гектара тІара планах яккха езаш хиннар 74 центнер мара йоацача 94 центнер яьлар сома. Сом а мишта ба яьнна шоана хеге! — Кхораш а Іажаш а хержача санна цхьатарра боккхий. Цунах гучадаьлар керда система толашагІа хилар. Цул совгІа чуэцаш а аттагІа бар лохача гаьнаш тІара сом.

Гурахьа совхоза гидротехник са хьалдаккха а Іочудола а ца вуташ хьовзавир Алексей Михайловича шийи участка тІа хий дехка йоккхий сангараш яха яхап. Цо яхар ца дІча кхы де хІама долаш вацар вож, керда сангараш яьхар. ХІаьта бригадира Халхалянца цу ханале беша хий диллара балхаш доладир. ХІара гектара лоархІаш 2000 кубометрага кхаччалца хий тІахийцар цо. Цунах а кхоачам ца беш, бІаьсти яьлча кхы а кхозза хий диллар, хІара хий массаза дул 1 гектара тІа 1,5 эзар кубометр хий а дохийташ. Цу мероприятеша новкъостал дир зиза дикагІа тохара. Шу хьалхагІа санна гІадваха вар бригадир хІанз а. Из гІадвахавар ше даь тохкамаш нийса хиларах.

Ер юбилейни шу шоллагІа да Халхалянца бригада участке сомий бешо дика хьувкъам тела. БІаь тонн дукхагІа сом гулбир бригадо укх шера.

Вокх бригадираша «хьа бригада коллектива миштта аьттув баьннаб иштта толам баккха» аьнна шийга хьаьттача, цо массаза а, вела а къеже, оал: «Вайна, сомий бешамаш лелаерашта, лаьрхІа арахеца литература Іомаде оаш, майрра юкъекхахьа хьалхалатта опыт».

Халхалянца бригада членех лаьца дувца вай доахке, укхаза дукха ба дешаш. Юртбоахама институте деша ягІа звеньевая Пономарева Зина, дешаш я цхьаькха звеньевая а — Шевченко Полина. Бригадира ше а лаьрххІа Іомаду книжкаш тІара сомий бешамех дола керда хІамаш, тІехьа ца виса, ха ца туллийташ керда опыт хьаэца гІерт из. Иштта ва бригадир коммунист Халхалянц из вовзача хана.

А. ПЕНЬКОВ,
агроном.

Дика комсаш кхеяьй укх шера Назрански района Ленина цІерагІча совхозе. Уж чуэцаш ба совхоза къахьегамхой. Районе кхыча совхозашкеи колхозашкеи санна укхаза а баьхкаб комсаш чуэца новкъостал де республика тайп-тайпарча дешара заведенешкара студенташ. Масала, дукха ба Грознерча медицински училища студенташ а. Цар дика новкъостал ду совхоза.

Комсаш чуэцача массаза нормаш тІеххкоачашъярца белгалбаьннаб совхозе хьехархочо нов. Берещенко Борис Николаевича кулгалду I «б» курсера студенташ. Цар хІаране норма 250—300 килограмм йолча хІара дийнахьа 350—400 килограмм комсаш гулъю. Дика къахьегаш ба студенткаш Мамуева ЗулпаІа, Смесова Люда, Магомадова Люба, А. Сутягина, кхыбараш а.

Сурта тІа: хьехархо Берещенко Борис Николаевич студенткашта А. Сутягинайна, Л. Магомадовайна, Л. Смесовайна, З. Мамуевайна балха задани луш ва.

Р. Аушева сурт.

НОВАТОРАШТА КАРАГІДИЙННАРАШ

Октябра 50 шу дузача цІей сийна облсовпрофа президиума решенех тІеххьарча ялх бетта новатораштеи рационализатораштеи карагІдувлараш кхоачаш хилар. Хьажаре дакъа лаьцача промышленни предприятеша, гІишлони транспортнии организацеша цу ялх бетта производства юкъедихьар паччахьалкхенна боккха пайда беш дола 200 совгІа кердадар.

Хьажара итогаш йовзийташ я республикански новаторашта карагІдийнарий выставка. Из хьайийллай 2-ча октябре Крупске цІерагІча культура ШагІа. 10 Октябрь тІакхаччалца довзийтаргда цига новаторашта карагІдийнна кердадараш.

Из выставка чІоагІа пайланеи лоархІамеи я ерригача предприятеи новаторашта, хІана аьлча цу выставкера кердадараш, инструменташ чІоагІа хоаттапи эшаши я машинашъерашта, бурувдеттарашта, автомобилисташта, гІишлошъерашта, машинпаькъахошта, мехкдаьтта чакхдоахарашта, кхы дуккхачарна.

Къаьстта чІоагІа теркам тІаозаш да ГАРО завода новатораша кийчдаь кердадараш. Цар шоай завода сий лакхдара шоай низ кхо ца беш творчески къахьийгад. 70 гаргга керда инструменташ, приспособленеш енай цар цу выставке. Завода новаторий председатела нов. Гишенкос аьлар: хьажар хиннача юкъа тха новаторий говзача кулгаша кийч а даь, производствана юкъедихьа кердадараш дукха да, иштта кердадараш юкъедихьад заводе кхыча предприятей новаторашa кийчдаь а. Даим магнит доалла индикаторни стойка лаьрхІа я металлообрабатывающи станокаша кийчъю оатхалаш нийса хилийтара. Цу станокашца хьаю оатхалаш езача хьисапе нийсъе йиш я цу индикаторни стойка новкъосталца. Таганрогски новаторашкара хьайийна да из кердадар. Шарикови шарнираш йола сцеплене муфта электродвигателаи редуктора соанеи юкъе бувзам хилийтара кийчъяь я. Из кийчъяьй завода болхлочо нов. Скороплетова. Из муфта балха тІа тешаме я. дукха яхаргйолаши тата доапаш болх беши я. Цун конструкци чоалхапе а яц. Выставке я ГАРО завода болхлошанoватораша кийч а яь, вай мехкарча бІаь совгІача предприяте пайда эцаш йола инструменташ. ХІанзлехьа заводо кхыча предприятешка дІаяхьийтай шоаш кийчдаьча тайп-тайпарча кердадарий 140 совгІа комплект. Уж дІакхаьчай Москверча, Новосибирскерча, Ленинградерча, Эстонерча, кхычахьарча предприятешка.

«Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управлене новатораша выставке хьадайтад ткъо совгІа лоархІаме кердадараш. Царна юкъе да турбаш дІатІа-хьатІа хьувзаю дІоагІа. Из хьадаьд новаторий нн. Аблурахманова, Панфилова, Михайличенко конструкцех. ШоллагІдола кердадар да роликови расширитель. Из кийчъяьй новатораша Темирова, Кускова, кхычар. Шоай управлене шоай кердадарий выставка мехкдаьттахошта яр а чІоагІа лоархІаме да.

Выставке баьхкачар теркам чІоагІа тІаозаш да «Грозпромстрой» треста предприятешкарча новаторашa кийчдаь кердадараш. Вай республике гІишлош хьалъеча пайда ийца ца Іеш, Барнауле, Новосибирске, Свердловске, Иванове, Воронеже гІишлош хьалъеча пайда эц цар кердадарех. Инженерий Мирзояна, Кругова, Копинос конструкцех хьаьча электротрамбовочни агрегатах дукханахьа а пайда эц. Цу агрегата сихеи чІоагІеи тоІаду лаьтта, из чІоагІа эшаш а хул гІишлош хьалъеча. Басар хьокхача малярни валикех пайда эц вай республике, Дагестане, ХІирий республике, Черсий-Балкхарой республике, кхычахьа.

ГІишлошъераша выставке яйтай хІанз гІишлош еча чІоагІа эшаш йола трубогибочни гидравлически агрегат. Электросварка ца эшаш цун новкъосталца хьовзае йиш я турбаш. ЦаІ мара яц из хІанз. Из техкачул тІехьагІа вай заводашка дукха а арахеца йолалургья уж.

Грозненски химически комбината, «Сунжанефть» НПУ, «Чечингстройтранс» объединене, Грозненски локомотивни депо, авторемонтни завода, «Грознефтегеофизика» треста, Грозненски крекинг-завода, кхыча предприятей новатораша кийчдаь выставке хьахьоккхаш дола кердадараш производствана чІоагІа пайда лургболаш да.

Итт дийнахьа новаторашта карагІдийннараш хьахьекхачул тІехьагІа, хьажареи выставкаи оргкомитета итогаш ергья кийчдаьча кердадарий. ДикагІйолча новаторий коллективаштеи, къаьст-къаьстача новаторащтеи ахчан премеши Сийлеи граматаши тергья.

С. ЧУХАРЕНКО,
Нохч-ГІалгІай облсовпрофа производственни балхеи алапеи отдела заведующи.

Доазол дехьара

ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ СЕССЕ

НЬЮ-ЙОРК, 5 октябрь. ТАСС-а спец. корр. Е. Егоровеи Ю. Романцовеи хьахойт:

Замбе кхыча мехкашарча гIулакхий министра Каманга селхан чIоагIа кришика йир Къулбехьен Родезе хьакъехьа Англе правительства лелаеча политикана, цо хьахайтар Смита расистски режимана барта яха а Замбайне йиъ миллион хулача халкъа хьашташ дохка а лейбористски правительство кийчлуш хилар. ООН-а Генеральни Ассамблея дийнахьарча заседане юкъера политически дискусси яьча къамаьл дир Каманга.

Замбе кхыча мехкашарча гIулакхий министра харийир ЮАР-ера расистски режима Анголереи Мозамбикереи португальски колониальни доал а, цо аьлар, Замбе правительства хьаллоац Африкански континента къулбехьен даькъа халкъаша шоаш мукъадахара тIехьа лоаттабу къовсам.

Каманга дIалийхар дIалаьцача Iарбий территореш тIара израильски эскар арадаккхар, из ца дича Гаргарча Малхбоале машар хила йиш яц, аьнна белгалдаьккхар цо.

Замбе кхыча мехкашарча гIулакхий министра аьлар. Вьетнамерча конфликто шоай правительства чIоагIа сатем боабу, цу гIулакха тIехь тIема котало хила йиш яц, из политически къовстале а деза. 1954 шерара Женевски соглашенеш Вьетнаме чIоагIа а нийсхои а машар оттабара ларде лаца мегаргйолаш я.

Исланде кхыча мехкашарча гIулакхий министра Эмиль Йонссона хьаллаьцар ООН-а Генеральни секретара У. Тана оттаяь ДРВ-ана америкаски бомбаш еттилга соцадарах йола предложени.

Iарбий мехкий дIалаьцача территоре тIара израильски эскар арадаккхара тIехьа къамаьл дир Йонссона. Цхьабакъда цо из дийзар Iарбаша Израилах паччахьалкхе дархIар, израильски кемаш Суэцки канала чу лелийтар, и. кх. санна дола гIулакхаш Iарбаша кхоачашде дезаш хилараца.

Сессе енача итальянски делегаца керте латтача сенатора Пиччоне аьлар, вьетнамски тIом дерригача дуненна кхераме гIулакх да. Цхьабакъда цо харцъе тигапзар ВIашагIкхийтта Штаташ цар агресси бахьан долаш, «конфликт йолча оагIонаша» переговорий ларда тIа барт бара тIахьехарца кхоачамбаь Iийр из.

Сенатора аьлар, ядерни герз дIа ца доаржадара договора кастта кулгаш яздар бокхха лоархIам болаш да. Цо белгалдаьккхар иштта дола договор массане а дерригa герз дIадаккхара тIабодача новкъа боаккха гIа лархIа безаш хилар.

Вьетнамера тIом дерригача дунен тIарча машара бола кхерам хилар белгал а даьккха, Эфиопе кхыча мехкашарча гIулакхий министра Кетама Ифрус тIахьийхар тIом кхы дIахо ца беш соцабара. Цо иштта тIахьийхар ДРВ-ана бомбаш еттилга соцадара а, тIаккха цо переговораш ярая хьалаш хьахилийта йиш хулийтаргьяр аьлар цо.

Ифруна хетачох, Гаргарча Малхбоалера гIулакх къоасталара тIабодача новкъара хьалхара боаккха гIа ба дIалийцача территореш тIара израильски эскар арадаккхар, из деш дерригача оагIонаша низ юкъе а ца боаккхаш.

Эфиопски делегато белгалдаьккхар африкански мехкашта малхбузерча паччахьалкхенаша хьаллоацапи паргара герз кхоачаш йолча ЮАР-а, Къулбехьен Родезе, Португале тIемеи политическии союз кхераме хилар.

Ядерни герз дIа ца доаржадарах долча договора проекташ оттаяра ше раьза ва аьлар цо.

Агресси къоастаелга сихдарах йолча советски предложене бокха лоархIам хилар белгалдаьккхар Ифрус.

Селханарча дийнахьарча заседане тIеххьара къамаьл даь оратор вар Ботоване кхыча мехкашарча гIулакхий министр Нвако. Жоп далара бокъонах пайда а эцаш, цул тIехьагIа къамаьлаш дир Англе, Итале, Австре викалаша.

Къулбехьен Родезе хьакъехьа английски правительства лелаеча политикана Замбе кхыча мехкашарча гIулакхий министра яьча критиках наха чуесса уйла мелъе гIийртар английски делегат. Италеи Австреи викалаша дай къамаьлаш хеталаьдар Тироле террористаша лелаеча гIулакхашца дувзаденна цу шин мехка юкъе эттача гIулакхашта.

ПИОНЕРАША — РЕВОЛЮЦЕ ЦIЕЙНА

«Сийленца накъагIоргда вай Октябра 50 шу дузача денна». Цу девизах чуийнна болх беш я тха пионерий Дворецa коллектив. Массайолча отделе дегаш гIоздаьнна кийчо еш ба хьатIадоагIача цIейна. Халхареи иллейи ансамбло кийчъаьй «Лакха доаттае Ленина коталон байракх» яха вокально-хореографически композици. ХIанзле а вай города общественноста а дешархошта а яйза ца Iеш вай республика районашка бахача наха а дIайовзийтай цар шоай керда композици. Иштта лохерча классашка деша багIачарна «50 алан шу» яха сакъердаме композици кийчъаьй дешархой самодеятельни театра коллективои художественни дешара кружокои.

Пионерий Дворецe дIахьу Ленина вахарахи цун гIулакхехи дувцаш йола кинофестиваль. Кино дIадоладалалехьа гулбеннараш вIашагIкхет укхаза Октябрьски революце, гражлански тIем тIа дакъа лаьцарашца.

Советски Iаьдала 50 шу дизара хеталаь 22 октябре денз 29-ча октябре кхаччалца дIахьоргда укхаза «Искусства кIира». ХIанзле а дIакхайкаяьй дикагIа вола халхархо, илланч, музыкант гучаваккхара йола конкурс.

Укх деношка вай республика городашкара а юрташкара а дешархой вIашагIкхетаргба Нохч-ГIалгIайчен писателашца, поэташца, художникашца, композиторашца. Хьаелларгья изобразительни творчества — суртийи скульптураи выставка. ХIаьта берашта гойтаргья пионерий Дворецa берий теникий театро оттаеш йола Тарабина «Листача хьун къайленаш», Михалкова «Белами белхачи» яха спектаклаш.

Пионерий Дворецe 29 октябре доккха цIей хургда юбилейна хеталаь, укхаза дешархой хьожаргба къонача картингистий яхьашка. Иштта сакъердаме яхьаш дIахьоргья школай командашта юкъе а.

ЦIей чакхдоалаш тха ансамбло гойтаргда юбилейни концерт.

В. КАЛИНИНА,
Грозненски пионерий Дворецa директора заместитель.

МОСКВА. Октябрьски революци кийчъеши чакхйоаккхаши хиннача ханах [illegible] хIамаш дувца 200 совгIа ленински кхыдола исторически документаш хьокха кердача экспозице залаш хьайиллай В. И. Ленина Центральни музее.

СУРТА ТIА: музея кердача экспозицега хьожаш ба чубаьхкараш.

Н. Ситникова сурт. ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОЙ ХЬУВКЪАМА ЦIЕЙ

Укх деношка Шелковской района дешархой бригадайи звенойи делегаташ хьувкъама цIей дезде районни культура ЦIагIа хиннача шоай слете гулбеннабар.

1967 шера баьча дешархой бригадайи звенойи балха итогех слете доклад йир райОНО инспектора нов. Долгополовас.

Доккхача хьинарца беркате болх баьб дешархой бригадашеи звеношеи юбилейни шера шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара. Цар Iунал даьд дешархой бригадашкеи звеношкеи леладе дIаденнача 180 гектар хулча тайп-тайпара культураш дIайийнача лаьттанна. Юртбоахама балхаш сихденнача юкъагIа ялаташ чуэцача, мангал хьокхача, силос йоллача, хьажкIашта оасар деча новкъостал даьд колхозашта. Дешархоша-механизаторашa 500 гектара тIа мангал хьекха, 700 тонн йол кийчъаьй, из фермашкеи желашкеи дIаэзай. Дешархоша хьатташка 370 тонн ялат цIендаьд, баьпалаарий 73 гектара тIа оасар даьд. Цар 14500 килограмм дит-комарий гIа гулдаьд чилла салларашта, хIаьта 1600 килограмм чилла бурилгаш а кхеяьй. Дешархоша хьун боахама, моттигерча лесничестваштa новкъостал даьд 30 гектар хьун питомникашта оасар а деш.

Цул совгIа дешархоша хьинаре дакъа лийцал школай. коаш, улицаш, паркаш гаьнаши зизаши дувгIаш кийчъеча юкъе. Цар шефал леладу памятникашта.

Дешархой бригадайи звенойи членаша дакъа лийцал школаш кердача дешара шера кийчъеча — классай цIеношка кIир йийттай, гIандашта, истолашта, парташта ремонт яьй, басар хьийкхад. Школай ковнаш, спортивни, географически майдаш, дешара-гойтара пособеш вIаштIехьа а йоахаш кийчъаьй цар.

Деша дагIача берий общественнопайданерча къахьегама чIоагIа рьаза ба хьехархой, дай-ноаной, колхозхой. «Червленский», «Красный пахарь», «Путь к коммунизму» яхача колхозий сийлен Доскаш тIа яяъя я дешархой бригадайи звенойи членийн цIераш. Царна юкъе я Дубовской юкъерча школерча Аукинай, Диковай, Щульгай, Каргалински юкъерча школерча Старченкой. Терновсковай, Исламовай. Червленски юкъерча школерча Филипченковай, Федюшкинай, Багдашкинай, кхыбарий цIераш.

Дукха хIама ца эшиаш беррига а дешархой бригадайи звенойи членаш вай республикерча а Къилбаседа Кавказерча кхыча а моттигашка, Закавказье экскурсешка ихаб укх шера. Из а салаIари къахьегари цхьана тар а деш шоаш ахкан каникулий юкъагIа мишта чакхдаьхад а дийцар слете къамаьлаш даьча дешархой бригадайи звенойи бригадираша, звеньевойша, членаша.

Шоай цIейна чIоагIа рьаза а хина, дIахо кхы а дикагIа дешеи дешархой бригадашка кхы а чIоагIагIа къахьегеи дагахьа яь чIоагIо а йолаш цIабахар слета доакъашхой.

Г. СЕХИН,
Шелковской райОНО инспектор.

ВАХАРЕИ КЪАХЬЕГАМЕИ ХЬАЛАШ ТОАДАРА

ИТАЛИ

РИМ. Мехка эггара йоккхагIйолча профсоюзни объединенеша тIахьехарах дIакхайкаяь 24 сахьата йола дерригача къаман забастовка йир Итале дахчан хIамаш еча промышленноста 250 эзар къахьегамхочо.

Забастовка дIакхайкаьяр балха алапи лакхдара, балха кIира лоацдара, предприятешкара профсоюзий бокъонаш лархIара тIехьара керда къахьегама соглашени е предпринимателаша ца тигарах бахьан долаш.

АНГЛИ

ЛОНДОН. Капиталистически «рационализаце» планашта духьал кхаь кIирагIа забастовка еш Ливерпулера портови болхлой хьаллаьцар Лондонерча виъ эзар докеро. Митинге тIаийнача реводюце тIа аьннал, лондонски докераш барт-цхьоагIон забастовка е лерхIаш ба, нагахьа сапна Ливерпулерча шоай новкъосташа яхар кхоачаш ца дой.

Манчестре 1500 портови болхлочо чIоагIо яьй забастовка еш болча Ливерпулерча докерашта финансови новкъостал де.

ЭКВАДОР

ГАУЯКИЛЬ. Эквадорски машиннаькъахоша 6 сахьата соцайир товарнии пассажирски поездаш йиш деча завода къахьегамхошца шоаш бартцхьоагIо йолаш хилар дIахойташ. Завода болхлой забастовка еш бола ши кIира гаргга ха я. 21 сентябре денз завода цехашка болх ца беш латт конвейераш, продукци дIахецаш йола складаши контораши дIакъайла я. Забастовка ераш духьал ба администраце шоай профсоюз ца лархIара.

Цар шоай хьаштдар леладеш хилара, цар дIалех бе болх ца хилара доазув отталар, вахареи къахьегамеи хьалаш тоаделга.

САЛЬВАДОР

ГАВАНА. Сальвадора паччахьалкхен школай 20 эзар хьехархочо забастовка кхайкаяьй. Цар дIадех балха алапи лакхдари кхы цхьадола гIулакхаш дари.

Халача хьала тIа болча хьехархошта цхьаккха льготаш яла тигац правительства. Сальвадора просвещене министерства дIакхайкалаьд забастовка законах йоагIаш яц аьнна.

...яхаш хоам бу Пренса Латина яхача агентства корреспондента.

ВЕНЕСУЭЛА

КАРАКАС. Полицейскеша йохайир автобусана дIа-юха вахарах бола мах лакхабара духьала Каракасе наха яь демонстраци. Города центральни улицашка гулбеннача демонстранташа маьхаш лакхадалара духьалара лозунг кхайкадора. Боливара майдане демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хиннарашта духьалдъяьлар говраш тIа ягIа полици. Йиза кхоачаш йоапача даннеех, 12 сага човнаш яьй, уж больнице а бигаб.

ВЕНЕСУЭЛЬСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕРА ОКТЯБРА 50 ШУ ДИЗАРАХ

КАРАКАС, 4 октябрь. (ТАСС). «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце империализманеи 1918 шера Хуан Висенте Гомеса диктатуранеи духьалара къовсам лакхбеча кхоачабир», — аьлар ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл деш венесуэльски революце ветеран волча Мигель Ромон Волькана.

Из набахта велла хиннав, цул тIехьагIа Гомеса диктатуро 1928 шера мехкара эккхавир из. Даьй-мехка Волькан цIавера 1936 шера диктатор венначул тIехьагIа. ТIехьагIо из цIаькха а мехкара дIавахийтар. ХIанз из вахаш а болх беш а Каракасе ва.

«Венесуэле меттел, ерригача Латински Америке советски революционни боламо санна чIоагIа дог уроттаьдац цхьанна а революционни боламо, — белгалдаьккхар Волькона. — ХIанз, генеальни Ленина хьалхе лелаьча революце 50 шу дизар белгалдоаккхача хана дерригача адамашта Советски Союзах хетт шоай лоIаме хилара, машара, кортамукъа хилара тIехьа лоаттабеча къовсамга бода никъ хьахьокха кхерам. Волькона дIайха моаршал делар советски халкъа, КПСС-а, СССР-а правительствана.

АРГЕНТИНСКИ «ПРОСВЕТИТЕЛАШ» БОЛХ БЕШ БА

БУЭНОС-АЙРЕС, 5 октябрь. (ТАСС). Аргентина бувзама паччахьалкхен секретара официально бакъда аьлар, шийна хетачох, «подрывной» дола доазол дехьа кепатеха книжкаш доагаде аьнад ше алар.

Цу распоряженех, къаьстта аьлча, доагадаьд Карл Марксеи Фридрих Энгельсеи «Святое семейство», «Экономические рукописи» яха, Фридрих Энгельса «Диалектика природы» яха а кхы дукха а книжкаш. Марксизма-ленинизма классикий книжкаш меттел, европейски латиноамерикански авторий книжкаш а доагадаьд, царца вовзаш волча чилийски поэта Пабло Нерудий дараш а долаш.

«Пренса» яхача газето беча хоамах, почтера дIа а яьха йоагаяьй дуккхача советски авторий произведенеш.

«Ростока» — «Варнов — верфт» яхача верфе хьадаь Германски Демократически Республика керда кема. ТIере мухь а тIехьа хи тIара дозал 10.000 тонн а йолаш долча ахавтоматически грузовой лайнерий кердача серех эггара хьалхара кема да из.

АДН—ТАСС сурт.

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА 18 ШУ

7-ГIА ОКТЯБРЬ—ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА КЪАМАН ЦIЕЙ, РЕСПУБЛИКА ДИ (1949 ШУ)

ХIанз санна кхетамца йоацаши яьсеи цIаккха а хиннаяц, хетаргахьа, боннски политикий позици ГДР-Германе исторе чухь эггара хьалхара болхлой-ахархой паччахьалкхе цар бакъъяь дIатIа ца эцара гIулакха. Ше хьахиннача укх 18 шера кIоаргга овлаш хийцад цо. Индустриально-дегIабенача хьалхарча итт мехка мугIаре латт ГДР — тайша кIор (цун запасаш 40 миллиард тонн лоархIаш я укхаза) баккхара гIулакха дунен тIа эггара хьалхара моттиг лоац цо, ерригача континенташка дика лоархIаш йола цхьоалагIча класса машинаши станокаши арахец, доазол дехьа дохка кхухьийтача кемашта дунен тIа ворхIлагIа моттиги чкъаьрий лувца кемаш хьадара гIулакха кхоалагIа моттиги лоац. ГДР — йоккхача химе, цхьоалагIча класса машинашъеча, электроэнергетически, гIирсашдеча, полиграфически промышленноста мохк. Дунен рынке дика могаяь я нийсача механика прибораш, текстиль, кога гIирс, «ГДР-е хьаяьй» аьнна марка тIалатта дуккха кхыйола хIамаш.

Республико торгово-экономически, Iилма-технически, культурни бувзамаш лоаттаду дунен тIарча бIаь совгIча мехкаца, дипломатически, консульски, торгови представительстваш я цул дуккхача мехкашка, цо дакъа лоац дунен халкъашта юкъерча массе тайпарча формашка, дунен халкъашта юкъерча 265 организаце член я из.

Дерригача дунен тIа чIоагIа лоархIаш я машар безаш йола социалистически германски паччахьалкхе машари кхерамзлеи бахьан долаш, халкъашта юкъера доттагIал а цхьана леладу гIулакхаш а бахьан долаш леррагIа къовсам лоаттабеш из хилара. ХIаьта республика къахьегамхой цхьанна а хIамах — е дикадар лови боацарапа еча «лобовой атакех» а, е «тIехьашкахьа гIолла тIаухаш» ГДР дIакараяхьа гIерташ цар гадоахарг еча маневрех а — ца къахкаш шоаш хержача новккъа болх шек ца боалаш. ХIанз шоай паччахьалкхе кхийна яьнача шера, цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа дог тийша ба уж шоаш хьалаьна бакъахьара гIулакх хиланза даргдоацаши нийсеи хиларах.

Ер шу лоархIамеча событеех дизза да ГДР-е. Из да Германе социалистически едини парте VII-съезда шу, халкъа палате хоржамаш хинна шу, паргIатача немецки кагирхой союза VIII-ча съезда шу, дунен халкъашта юкъерча Лейпцигски шин ярмаркаи мехка чухьара меттел, дунен халкъашта юкъера а лоархIам болча дуккхача кхыча мероприятей шу. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара еш кийчо а йолаш чакхъювл уж.

Шоай дегай ерригa коачал, шоай ерригa знанеши говзали дегIаена социалистически общество хьалъяра, СЕПГ VII-ча съезло хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара дIател ГДР къахьегамхоша. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара еш йола кийчо апогее кхоачаш латтача укх деношка шийн ерригача шоралца ярлаш латт Советски паччахьалкхен юбилея сийна лелаю социалистически яхь. Из лелача хана хьахул керда маьхера предложенеш, кхоачаши тIеххоачаши ю производственни заданеш, кхою миллионаш.

1966—1967-ча шерашка кердача, лакхагIча рубежашка яьннай республика ше экономически дегIаяра гIулакха. Къаман доход 4,5 процент, е 3,7 миллиард марка лакхъеннай 1966 шера цул хьалха дIададахача шерацa нийсйича. Промышленни предприятеша 1965 шерачул 130 миллион марка маьха (6 процент) дукхагIа арахийцай продукци. Машинашъеча, химически, электроэнергетически промышленносто укх тIеххьарча итт шера кхоза совгIа лакхбаьб производства боарам. Бахача наха хIара шера тIа-тIа дукхагIа продовольственни товараш тел юрта боахамо. 1961 шерагара 1965 шерага кхаччалца йолча юкъагIа мехкара ялатий хьувкъам шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 26 центнер бар. ХIара Iаттагара йоаккха шура соахка 3.088 килограммага кхоачаш лакхъяьй. 1966 шера август беттагара укх шера август беттага кхаччалца бIаь эзар бежан тIакхийттад доаханна, хIаьта хIанз, 5,1 миллион бежан да уж.

Укх шеро керда рузкъаш деннал республика къахьегамхошта. Бахача наьха доходаш, хIамаш ийяра торо лакхъеннай. Август бетта тIеххьарча деношка цхе дийнахьа болх беча кIирага баьннаб къахьегамхой.

Боахам лелабара социалистически способа совленех тар ма лу бизаагIа пайда эцар духьа даим керд-керда а нийсагIеи пайданагIеи йола а балха методаши формаши лех партеи правительстваи города а юрта а къахьегамхоша чIоагIа дакъа а лоацаш. Планированеи кулгалдареи керда экономически система чакхъяккхара гIулакха шоллагIча этапе я республика. Цу система маIан сенах латт аьлча, из латт, халкъа боахам дIахо айбара, ГДР массе оагIорахьара чIоагIъяра, бахача наьха вахара боагам лакхбара ерригa политически экономически рычагаш оарцагIъяларах.

Шоай паччахьалкхен 18 шу дузача шера ГДР къахьегамхой бIубенна болх кхоаненга. Германе социалистически едини партена, немецки лаьттан тIа марксизма идеяй байракх лелаечоа, гонахьа айхха кхотабенна а болаш. ХIаьта цар цхьанна а политически противникашта могаргдац болхлой-ахархой паччахьалкхен — шийн кхела да а хинна дIаэттача халкъа бохаргйоацача цхьоагIон чIоагIа лард бухъяккха. Доккхача цIейга — Советски паччахьалкхен сийлахьча юбилейга кийчлуш, ГДР къахьегамхоша бIарга са санна лораду Ленинеи Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцеи мехкацара, коммунизм хьалъеш доаллача халкъацара доттагIал.

Михаил НИКИТОЧКИН,
ТАСС корреспондент.

Берлин.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Классически кIалтохаргах латаш «Динамо» яхача Российски общество хьалхара моттиг яккхара яхь хилар вай городе. Яхье дакъа лоацаш шийтта команда яр: Ростовера, Новосибирскера, Иркутскера, Челябинскера, Къилбаседа - ХIирийи Татарски автономни республикашкара, и. кх.

ТIехдика латаш чакхваьлар Российски общества вIаштта кхоза чемпион хиина спорта мастер Г. Бабошин. ХIанз диазлагIа чемпион хилар из. Яхье дакъа лоацараша юкъе шоай дозал долча категорех хьалхара моттигаш яьхар В. Караваева (Новосибирск), Р. Хсаина (Ростов), В. Мельникова (Новосибирск) Н. Татаренко (Грозный), В. Цакаева (Орджоникидзе), А. Миронова (Иваново), В. Максимова (Киров).

Международни класса спорта мастерал Г. Марковал хьалха а ваьнна чемпион хилар вай Грознера цхьоалагIа разряд йола Н. Татаренко. Цхьаккха котваланзар цу шиннех шоайла кIалтохаргах латаш.

Яхье хьалхара моттиг яьккхар Ростоверча команда, шоллагIа — новосибирцаша, кхоалагIа — Кироверча команда. Вай спортсменаша йиълагIа моттиг мара яккханзар.

Сурта тIа: Грознера А. Левченко (аьттехьа) Челябинскерча Булатовца латаш ва.

О. Смеркалова сурти тексти.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознее бийсанна кIезига - дукха морхаш а йолаш, ах бийса яьнначул тIехьагIа дохк а долаш ха латтаргья, малхбоалехьара лаьгIо мух хьекхаргба, температура республике гIолла 3—8 градуси Грозне 5—7 градуси йIовхал хургья, хIаьта дийнахьа хуацалуш морхаш хургья, Iуйранарча сахьаташка дохк хургда, малхбоалехьара гIаьххьа мух хьекхаргба, къилбаселерча районашка геттара чIоагIа а хьекхаш, температура республике гIолла 14—19 градуси Грозне 17 — 19 градуси йIовхал хургья.

8-чеи 9-чеи октябре юкъ-юкъе тIера а йоалаш морхаш хургья, лоадама йоачаи хургьяц, цхьайолча моттигашка дохк хургда, къулба - малхбоаленгахьара цкъаза лаьгIа, тIаккха гIаьххьа мух хьекхаргба, температура бийсанна 5—10 градуси дийнахьа 15—20 градуси йIовхал хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05339. Заказ № 4902.